

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

Justyna

Brewka

I SUM, gr. 1

Analiza rynku turystycznego Jordanii

KRAKÓW 2008

WPROWADZENIE

Turystyka rozrasta się na całym świecie jako główne źródło zatrudnienia i przynoszenia dochodów w wielu krajach. Jordania jest jednym z nich. W 2007 roku sektor turystyczny wygenerował 1 638 900 mln JOD przychodów i dał zatrudnienie 34 455 osobom. W wielu turystycznych miejscach Jordanii istnieje wciąż silna potrzeba zwiększenia rozwoju, wysiłku i inwestowania w kapitał, bo wiele z tych miejsc cierpi na brak właściwego rozwoju i środków. W Jordanii obserwuje się podejmowanie współpracy między rządem a prywatnymi sektorami, aby wzmocnić przemysł instytucjonalny i regulować struktury. Wszystkie te implikacje pomogą osiągnąć cele w Narodowej Strategii Turystycznej.¹

Niniejsza praca jest dostarczeniem podstawowych informacji o Jordanii i wyników analizy rynku turystycznego tego kraju. Dane te pomogą bardziej poznać Jordanię i zrozumieć jej sytuację turystyczną. Takie rozumienie może pomóc w znalezieniu właściwego kierunku działań, które pomogą rozwiązywać wiele zaistniałych problemów.

Dane statystyczne wykorzystane w tej pracy pochodzą głównie ze stron internetowych Ministerstwa Turystyki i Starożytności, a także Głównego Urzędu Statystycznego Jordanii.

I rozdział pracy zawiera charakterystykę przyrodniczą, geograficzną, kulturową, społeczną i gospodarczą Jordanii. II rozdział przedstawia analizę rynku recepcji turystycznej, czyli wszystkie przyjazdy turystów do omawianego kraju. Rozdział III dotyczy analizy rynku emisyjnego – czyli podróży Jordańczyków.

W pracy zostały wykorzystane opracowania książkowe na temat Jordanii, czasopisma turystyczne, a także informacje zawarte na wielu polskich i jordańskich stronach internetowych.

¹ www.hu.edu.jo, 26.04.2008r.

ROZDZIAŁ I

KRÓTKI ZARYS GEOGRAFII TURYSTYCZNEJ JORDANII

Ogólna charakterystyka Jordanii

Jordania (الأردن *Al-Urdunn*, pełna nazwa: Jordańskie Królestwo Haszymidzkie, المملكة الأردنية الهاشمية *Al-Mamlaka al-Urdunnijja al-Haszimijja*) – arabska monarchia konstytucyjna na Bliskim Wschodzie. Graniczy z Izraelem (238 km), Zachodnim Brzegiem Jordanu (97 km), Syrią (375 km), Irakiem (181 km) i Arabią Saudyjską (744 km). Łączna długość granic wynosi 1 635 km. Jordania posiada bardzo ograniczony dostęp do morza - Zatoki Akaba Morza Czerwonego. Długość wybrzeża wynosi zaledwie 27 km.²

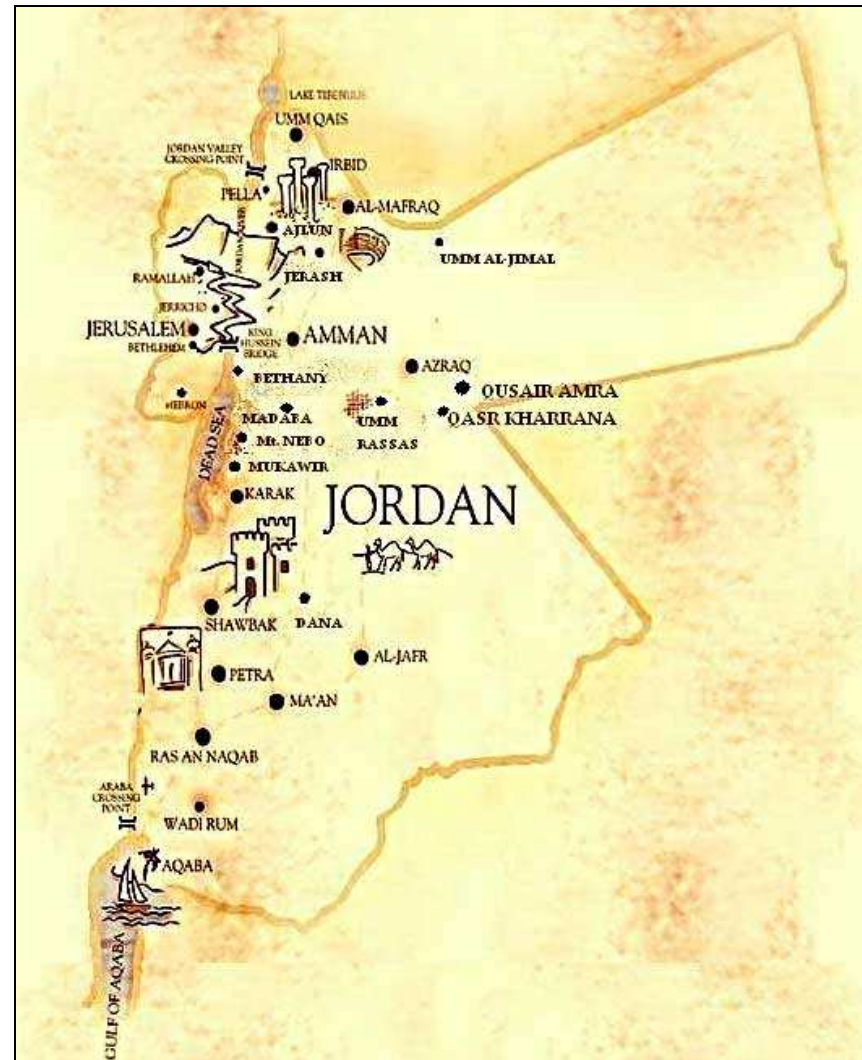
„Allah, Al-Watan, Al-Malik”, czyli „Bóg, Ojczyzna, Król” – taka dewiza przyświeca mieszkańcom tego w dużej części pustynnego kraju, położonego nad rzeką Jordan, która stanowi naturalną granicę z Izraelem. Głową państwa jest król Abdullah II, wywodzący się ze starożytnego królewskiego rodu arabskiego Haszymidów.³ Jordańskie Królestwo Haszymidzkie jest ziemią pełną piękna i kontrastów, od żyznej Doliny Jordanu po ogromne obszary pustyni, odwiedzający mogą badać i odkrywać wspaniałe zamki, a w wodach Morza Czerwonego zażywać przyjemnych kąpieli. Dla kochających przygodę, w Jordanii jest wiele atrakcji: jazda konna, 4x4 safari, wspinaczka i wycieczki. A dla tych, którzy chcą prościej spędzić czas istnieje wiele ośrodków SPA nad Morzem Czerwonym.⁴

² www.wikipedia.org, 27.04.2008r.

³ Magazyn turystyczny, *Obieżyświat*, Nr 1(13)2008

⁴ www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

Rysunek 1 Mapa Jordanii

Źródło: www.voyagevirtuel.com (26.04.2008 r.)

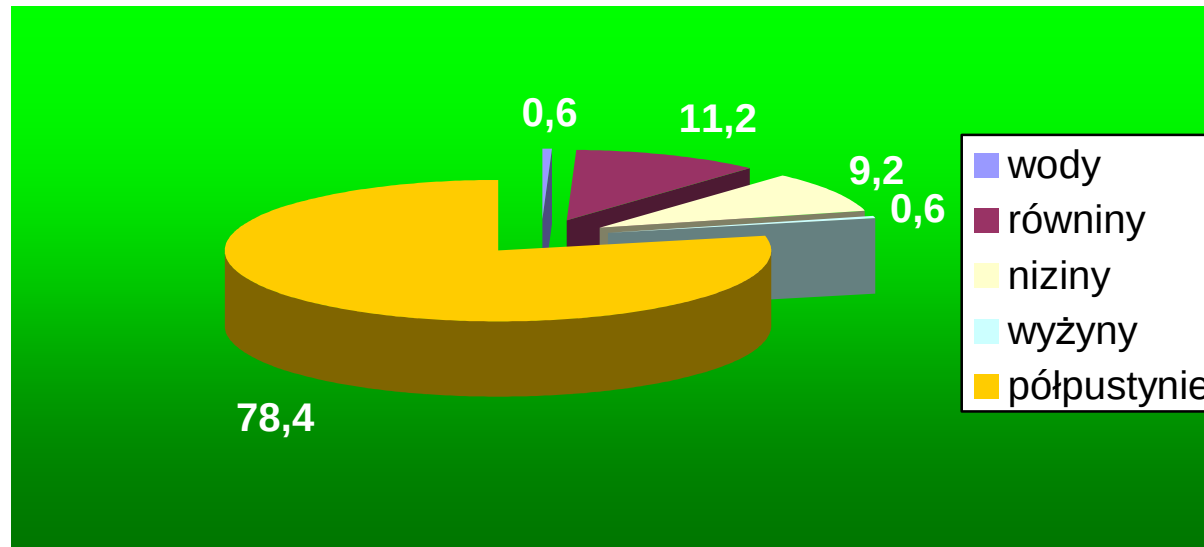
Powierzchnia kraju to 89 342 km², a więc jest około 3,5 razy mniejsza od Polski. Teren Jordanii to przede wszystkim półpustynia – 70 000km², a najmniejszy obszar zajmują wyżyny – 500km². Jordania ma dostęp do dwóch mórz: Morza Martwego, które w rzeczywistości jest obszarem zamkniętym z powodu ciągłego obniżania się stanu wody i do Morza Czerwonego – Zatoka Aqaba.

Tabela 1 Obszar topograficzny Jordanii

	Obszar w km ²
Całkowity obszar Jordanii	89,342
Obszar lądu	88,802
wyżyny	550
równiny	10,000
niziny	8,252
półpustynie	70,000
Wody terytorialne	540
Morze Martwe	446
Zatoka Aqaba	94
Najwyższy szczyt: Um Dami (m n.p.m.)	1,854
Najniższy punkt (m n.p.n.)	416

Źródło: www.dos.gov.jo (26.04.2008r.)

Wykres 1 Topografia obszaru Królestwa Jordanii

Źródło: www.dos.gov.jo (26.04.2008r.)

Jordanię zamieszkuje 5 759 732 (2005 rok) ludności. Gęstość zaludnienia wynosi 62 osoby/km².

Główne grupy etniczne zamieszkujące Jordanię to:

- Arabowie – 99,2%
- Czerkiesi – 0,5%
- Ormianie, Turcy i Kurdowie – 0,3%

Główne wyznania religijne to:

- Sunnici – 92%
- Chrześcijanie 4,6-6% (po wojnie w Iraku populacja chrześcijan wzrosła w związku z imigracją tamtejszych chrześcijan)
- Szyici i druzowie – 2%

Struktura wiekowa:

0-14 lat – 34,5%

15-64 lat – 61,7%

ponad 65% - 3,8%

Struktura płci: na 1 kobietę przypada 1,06 mężczyzn

Język urzędowy: arabski

Jednostka monetarna: dinar jordański (JOD)⁵

Większość ludności zamieszkuje wąski, ok. 100km szerokości, pas wzdłuż granicy z Izraelem, a zwłaszcza jego północną część, gdzie położone są też największe miasta: Amman, Az-Zarka, Irbid, As-Salt, Al.-Mafrak. Na rozległym pustynnym wschodzie spotyka się tylko pojedyncze, rozproszone osiedla pasterskie.⁶

Jordania jest domem wielu prądów najwcześniejszych osad i wsi oraz relikwii wielu wielkich światowych cywilizacji, których ślady można zobaczyć po dziś dzień. Na skrzyżowaniu dróg Środkowego Wschodu, ziemie Jordanii i Palestyny stanowią strategiczne połączenie z Azją, Afryką i Europą. W ten sposób od świtu cywilizacji aż po dziś dzień Jordania pełni ważną rolę jako kanał handlowy i komunikacyjny, połączenie wschodu i zachodu, północy i południa.

Największym problemem współczesnej Jordanii jest wciąż trwający konflikt polityczny między ludnością autochtoniczną, czyli Beduinami

⁵ www.wikipedia.org, 26.04.2008 r.

⁶ Pod red. R. Mydela i J. Grocha, *Przeglądowy Atlas Świata. Azja cz. 2.*, Fogra, Kraków 2004, s. 164-165

a Palestyńczykami, którzy stanowią ok. połowy ludności tego kraju. Nie wpływa to jednak korzystnie na rozwój turystyki. Każdy napotkany tu przybysz usłyszy miłe powitanie: „Welcome to Jordan”. Również król stara się, by jego królestwo odwiedziło jak najwięcej turystów.⁷

Bieżący rząd. Jordańskie Królestwo Haszymidzkie jest arabską monarchią konstytucyjną. Monarcha jest głową państwa, władzą wykonawczą, dowódcą sił zbrojnych. Król wykonuje władzę wykonawczą przez Radę Ministrów. Tymczasem Rada Ministrów jest odpowiedzialna przed wyborem Rady Zastępczej, która z Senatem stanowi ustawodawczą gałąź rządu. Oddział sądowy jest całkowicie niezależny.

Stroje. Jordania jest głównie muzułmańskim krajem, mimo że swoboda religii jest zabezpieczona. Muzułmańskie kobiety często zakrywają ramiona, nogi i włosy. Zachodnie kobiety nie są przedmiotem zapłaty, ale skąpa odzież nie jest odpowiednia i konserwatywna. Suknie są wskazane zarówno dla kobiet jak i mężczyzn w starej części Ammanu (Dolnym Mieście) i poza miastem. Szorty są rzadko noszone przez każdą płć poza obszarem Dolnego Miasta Ammanu. Kostium plażowy jest zabroniony, natomiast jednoczęściowy strój kąpielowy jest preferowany, chociaż dwuczęściowy strój kąpielowy jest możliwy do przyjęcia w hotelowym basenie.

Zakupy. Gdziekolwiek jest się w Jordanii, można znaleźć mnóstwo sklepów. Zarówno te z produktami lokalnego rzemiosła, jak i z innymi towarami dostępnymi w wielu znanych punktach oraz w zasięgu butików w najważniejszych hotelach i różnych centrach handlowych. W sklepach można znaleźć dywany i poduszki estetycznie haftowane, a także odzież, tradycyjne wyroby ceramiczne, szkło stołowe, srebrna biżuteria, Beduińskie noże, dzbanki na kawę, nargile, antyki i inne. W arabskich souk'ach – czyli marketach są także znakomite złote i srebrne punkty sprzedaży, gdzie można znaleźć świetne okazje. Także warte zwiedzenia są sklepy zwłaszcza z egzotycznymi przyprawami korzennymi, ziołami i przyprawami. Zarówno Amman jak i Aqaba oferują wyszukane sklepy i butiki sprzedając ostatnie krzyki mody w biżuterii, odzieży, akcesoriach, skórze i elektronicznych artykułach. Prawie wszędzie w Jordanii można znaleźć znane na całym świecie produkty z minerałami z Morza Martwego. Wszystkie są znakomitej jakości i produkowane zgodnie ze ścisłymi warunkami wykładni klinicznych. Są one także w rozsądnych cenach. We wszystkich przypadkach są pomocni i przyjaciele.

⁷ Magazyn turystyczny, *Obieżyświat*, Nr 1(13)2008

Walory i tradycje. Jordania może być postrzegana jako typowy arabski kraj, gdzie ludzie są bardzo serdeczni i sympatyczni, przyjacielscy i gościnni. Jordańczycy są typowymi szczęśliwymi i wybaczącymi cudzoziemcom, którzy niewinnie łamią prawne etykiety. Jednakże odwiedzający próbują przestrzegać lokalnych obyczajów, niewątpliwie wygrywa przychylność. Wypicie filiżanki herbaty lub kawy z lokalną ludnością może być wspaniałą drogą do głębszego poznania kultury tego kraju. Wiele rodzin, szczególnie tych z wiejskich obszarów jest bardzo tradycyjna i jeśli odwiedzi się ich dom, to można zauważyć podział między mężczyzn i kobiety. Obce kobiety są często traktowane jak honorowy mężczyzna. Kobiety w Jordanii cieszą się znaczną wolnością w porównaniu z kobietami w innych krajach na Bliskim Wschodzie. Są tytułowane jako w pełni wykształcone, mogą głosować, jeździć samochodem i często odgrywać znaczącą rolę w biznesie czy polityce.⁸

Gospodarka

Jordania ma niewystarczające zasoby wody i surowców mineralnych. Kryzys w Zatoce Perskiej (1990-1991) wywołał poważny kryzys gospodarczy. Rząd zawiesił spłatę większości długów. Dużą pomocą były środki przekazane przez naftowe kraje znad Zatoki Perskiej oraz przekazy od Jordańczyków pracujących za granicą. Napływ uchodźców doprowadził do problemów związanych z bilansem płatniczym i zahamowania wzrostu gospodarczego. W 1992 roku gospodarka stanęła na nogi, głównie dzięki kapitałom przywożonym przez Jordańczyków powracających z krajów Zatoki Perskiej. W latach 1992-95 roczny wzrost PKB wynosił około 9%. Jednak w latach 1996-99 tempo wzrostu PKB wyniosło tylko 1,5%. W nadziei na pobudzenie gospodarki król Abd Allah podjął ograniczone reformy, w tym częściową prywatyzację niektórych przedsiębiorstw państwowych. W styczniu 2000 roku Jordania przystąpiła do Światowej Organizacji Handlu (WTO), a w 2001 do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA). W czasie wojny w Iraku w 2003 Jordania, która większość ropy importowała z Iraku, zmuszona była korzystać z oferty innych krajów Zatoki Perskiej i w konsekwencji znacznie podnieść ceny produktów ropopochodnych. Obecnie o najważniejszych problemów, z jakimi boryka się kraj, to zmniejszenie deficytu budżetowego, uniezależnienie się od pomocy zagranicznej oraz prawie 30 procentowe bezrobocie.⁹

⁸ www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

⁹ www.arabia.pl, 26.04.2008r.

Jordania posiada bogate złoża fosforytów eksploatowane w okolicach Al – Rusajatai Szidja. Poza fosforytami wydobywa się sole potasowe, ropę naftową oraz rudy żelaza, miedzi i manganu. Dzięki temu rozwinęły się zakłady przetwórstwa ropy naftowej, hutnictwo żelaza, stali i metali nieżelaznych. Widoczny jest także rozwój przemysłu włókienniczego, odzieżowego i przetwórstwa spożywczego. Rozwój rolnictwa jest w znacznym stopniu ograniczony, gdyż zaledwie 4% ziemi nadaje się pod uprawę. Uprawia się przede wszystkim pszenicę, jęczmień oraz ogórki, pomidory, figi, oliwki i winorośl. Na podobne trudności napotyka produkcja zwierzęca, gdyż pastwiska i łąki stanowią zaledwie 1% powierzchni kraju.¹⁰

Największe znaczenie w tworzeniu PKB Jordanii ma sektor usług. Na tą część gospodarki przypada 65 % produktu krajowego brutto. Ze względu na swoje położenie geograficzne oraz stabilną sytuację polityczną sektor usług transportowych - 1.827,7 mln USD i finansowych - 2.210,5 mln USD stanowią ważną gałąź gospodarki narodowej, odnotowując wyższy wzrost od przeciętnego dla całej gospodarki.

Tabela 2 Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

Wskaźniki makroekonomiczne	2005 r.	2006 r.
PKB (w mld USD)	12,7	13,5
PKB per capita (w tys.USD)	2,2	2,4
PKB (wzrost w %)	6,0	6,2
Inflacja (w %)	6,0	6,1
Kurs JOD/\$ (kurs dinara jordańskiego jest sztywno powiązany z dolarem am.)	Dinar jordański- 1,4104 USD	Dinar jordański- 1,4104 USD
Deficyt budżetowy (% PKB)	5,3	4,5
Zadłużenie zagraniczne (% PKB)	56,1	51,1
Rezerwy walutowe (w mln USD)	4.841	6.065
Stopa bezrobocia (w %)	14,8	15

Źródło: www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

¹⁰ www.wikipedia.org, 26.04.2008 r.

Królewskie Jordańskie Linie Lotnicze (*Royal Jordanian Airlines - RJ*) jako narodowy przewoźnik lotniczy w latach ubiegłych korzystały z subwencji rządowych, pełniąc rolę prestiżowej wizytówki potencjału Jordańskiej gospodarki. Obecnie RJ działają na zasadach czysto komercyjnych z powodzeniem konkurują z innymi przewoźnikami w regionie. W 2005 roku RJ wypracowały zysk netto w wysokości 30,7 mln USD przy przychodach na poziomie 546,6 mln USD i 1.821.329 przewiezionych pasażerów. Należy podkreślić, że przytoczony zysk netto RJ wypracowały w okresie przypadającym na gwałtowny wzrost cen paliw na rynkach światowych. W 2004 roku RJ osiągnęły zysk netto w wysokości 24,3 mln USD przy przychodach na poziomie 487,3 mln USD i 1.736.252 przewiezionych pasażerów. Realizując długoterminową strategię marketingową, RJ przystąpiły do sojuszu przewoźników lotniczych „One World”. Takie posunięcie miało na celu umocnienie wizerunku Królewskich Jordańskich Linii Lotniczych jako firmy świadczącej usługi o standardzie oferowanym przez innych renomowanych światowych przewoźników lotniczych. Ponadto, z uwagi na silną konkurencję ze strony tzw. tanich linii lotniczych na rynku europejskim, RJ zaczęły koncentrować się na umocnieniu swojej pozycji przewoźnika regionalnego na rynku bliskowschodnim. Jordański narodowy przewoźnik lotniczy dysponujący flotą nowoczesnych samolotów jako jedna z nielicznych linii lotniczych obsługuje połączenia z Bagdadem, a lotnisko w Ammanie (*Queen Alia International Airport*) pełni funkcję ważnego portu tranzytowego w regionie Bliskiego Wschodu. W dziedzinie transportu morskiego pozycja Jordanii w regionie budowana jest w oparciu o rozwój jedyne go portu morskiego w Akabie, stanowiącego jeden z głównych filarów specjalnej strefy ekonomicznej (*Aqaba Special Economic Zone*). W 2006 roku w porcie przeładowywano średnio w miesiącu 1,6 mln ton (ok. 220 statków). Natomiast w zakresie ruchu pasażerskiego w 2005 roku odnotowano 473,9 tys. osób przybywających oraz 447,7 tys. osób opuszczających Jordanię przez port w Akabie. Rząd planuje przekształcić przedsiębiorstwo w spółkę, a następnie sprywatyzować. Jordania stara się także wykorzystać swoje walory turystyczne. Bogata historia, piękno natury czynią Jordanię atrakcyjnym miejscem pod względem turystyki rekreacyjnej oraz zdrowotnej. Według danych Ministerstwa Turystyki i Zabytków w 2005 roku Jordanię odwiedziło 5.817.370 osób. Natomiast sektor usług hotelarskich wzrósł o 2,9 %. Negatywnym czynnikiem ograniczającym wzrost tego

sektora jest utrzymujące się napięcie w regionie. Turystyka jest szczególnie wrażliwa na wszelkie sygnały dotyczące zagrożenia terrorystycznego.¹¹

Warunki naturalne rozwoju turystyki

Jordania zajmuje fragment Płaskowyżu Syryjsko – Arabskiego, około 80% pow. kraju to pustynie. Na granicy z Izraelem leży Rów Jordanu z Morzem Martwym (największa depresja na świecie – 405 m p.p.m., 980 km², 400 m głębokości, 24-26% zasolenia). Jest to najciekawsza krajobrazowo część kraju, płaskowyż opada tu ku zapadlisku stromą krawędzią (do 1500 km), rozciętą licznymi kanionami i dolinami okresowych rzek.¹²

Jordania położona jest w strefie klimatów zwrotnikowych kontynentalnych suchych. Wyjątek stanowi północno - zachodnia część kraju, gdzie panuje klimat umiarkowany, kontynentalny. Roczna suma opadów atmosferycznych waha się od 50 do 350 mm. Średnia miesięczna temperatura powietrza wynosi odpowiednio: - styczeń - 15°C - lipiec - 30-35°C. Na zachdzie Jordanii temperatura w lecie może osiągać wartość nawet 50°C.¹³

Jordania, poza egzotyką krajobrazu zachowała jeszcze dużo cech starodawnych kultur Bliskiego Wschodu. Obok niezeuropeizowanych dotychczas małych miasteczek i rolniczych osiedli chłopów – fellachów, istnieje silny element koczowniczy. Jako odrębny pod względem kulturowym zaznacza się on wyraźnie również i w fizjonomii sieci osadniczej.¹⁴

Miejsca koncentracji ruchu turystycznego

O atrakcyjności turystycznej Jordanii decyduje przede wszystkim odrębność kulturowa, związana z przynależnością do świata islamskiego, wyraźnie zaznaczająca się w małych miasteczkach i wsiach jordańskich, oraz liczne zabytki pochodzące zarówno z czasów starożytnych, średniowiecznych, jak i późniejszych.¹⁵

¹¹ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

¹² Pod red Z. Kruczka, *Kraje pozaeuropejskie. Zarys geografii turystycznej.*, Proksenia, Kraków 2006, s. 169

¹³ www.odyssei.com, 15.05.2008r.

¹⁴ Pod red. J. Warszńskiej, *Geografia turystyczna świata cz. 2*, PWN, Warszawa 2003, s. 43

Amman. To nowoczesne miasto zbudowane z miejscowego kamienia zaczęło się rozwijać w latach 20-tych XX w., kiedy zostało stolicą Transjordanii. Jego historia sięga jednak tysięcy lat. Historyczne centrum rozciąga się u stóp cytadeli Al-Kala. Tam wznosi się meczet Husajna zbudowany w 1932 r., otoczony miejskim sukiem i ruinami rzymskiej Filadelfii. Teatr rzymski mogący pomieścić 6000 osób pochodzi z ok. 170 r. Poniżej znajdują się Muzeum Folkloru i Jordańskie Muzeum Tradycji Ludowej, które prezentuje tradycyjne stroje, beduińską biżuterię i mozaiki ocalone z takich miejsc jak Dżerasz i Madaba. W pobliżu cytadeli, na szczycie wzgórza znajdują się ruiny rzymskiej świątyni oraz Muzeum Archeologiczne Jordanii, w którym zgromadzono świetne zbiory. Pokazuje ono działalność ludności Jordanii od ery neolitycznej do czasów bizantyjskich. Są tam też wyroby Nabatejczyków z Petry oraz zwoje znad Morza Martwego. Niedaleko muzeum znajduje się pałac Omajjidów (Al-Kasr), ukończony ok. 750 r. Przy szerokich, nowoczesnych ulicach Ammanu stoją wielki meczet z błękitną kopułą Al-Malek Abdullah, zbudowany w 1990 r., i Królewskie Centrum Kulturalne, w którym odbywają się wystawy i inne imprezy.¹⁶

Amman ma wiele znakomitych hoteli, dużo z nich to 4 lub 5 gwiazdkowe, z restauracjami, kawiarniami i butikami. Najważniejsze hotele oferują najlepsze wyposażenie: sale konferencyjne, programy wspomagające, centrum fitness, SPA i baseny. Dla tych o bardziej skromnym budżecie są tu liczne małe hotele, 1-3 gwiazdkowe, dostępne zwłaszcza w Dolnym Mieście. Amman jest ogromnym kosmopolitycznym miastem i oferuje obszerny zasięg usług gastronomicznych wszystkich popularnych międzynarodowych kuchni. Odwiedzający powinni być pewni spróbować lokalnego jedzenia. W Ammanie jest dużo dobrych tradycyjnych restauracji – wiele z nich dostarcza rozrywki na żywo. Sklepy z kawą, zarówno tradycyjne, jak i nowoczesne, są popularnymi miejscami spotkań i zdają się pojawiać na każdej ulicy. Jordańczycy szczególnie lubią słodkości, więc w Ammanie nie brakuje cukierni. Są również różne międzynarodowe sieci fast food'ów. Zakupy w Ammanie mogą być pasjonującym doświadczeniem. Projektanci butików oferują nowości w odzieży i akcesoriach, szczególnie takie firmy jak: Sweifieh, Abdoun and Jabal al-Hussein. Amman chwali się także szerokim asortymentem centrów handlowych, tj. Abdoun Mall, Amman Mall, Mecca Mall, i Zara.

¹⁵ Pod red. R. Mydela i J. Grocha, *Przeglądowy Atlas Świata. Azja cz. 2.*, Fogra, Kraków 2004, s. 164

¹⁶ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

Targowisko Złote Souki zlokalizowane w Dolnym Mieście znane jest ze swoich bardzo konkurencyjnych cen dla ręcznie wykonanych złotych i srebrnych artykułów, dlatego można się umiejętnie targować. Kiedy zakupi się towar w Jordanii można odliczyć sobie 16 % podatku VAT.¹⁷

Morze Martwe

Morze Martwe to bezodpływowe słone jezioro położone w tektonicznym Rowie Jordanu, na pograniczu Izraela i Jordanii. Długość jeziora wynosi 76 km a szerokość 16 km. Łączna powierzchnia to około 1 000km². Jest to najgłębsza depresja na ziemi, brzegi są górzyste i pustynne. Występuje tu bardzo duże zasolenie – około 26%, w wyniku czego w Morzu Martwym nie ma prawie życia organicznego. Jeszcze 17 tys. lat temu Martwe Morze łączyło się z leżącym na północ Jeziołem Tyberiadzkim. Z każdym jednak rokiem zmniejsza się poziom wody.¹⁸

Bogactwo wód Morza Martwego jest otoczone lądem i nie ma nigdzie wyjścia, więc wody parują, zostawiając gęsty, bogaty koktajl z soli i minerałów dostarczany przemysłowi, rolnictwu i medycynie. Morze Martwe jest otoczone górami od wschodu i wzgórzami i pagórkami Jerozolimskimi od wschodu – daje to nieziemską urodę. Mimo że nielicznie zaludnione, jasny i spokojny, obszar ten był domem pięciu biblijnych miast: Sodomy, Gomory, Adman, Zebouin i Zoar. Jeden z najbardziej spektakularnych naturalnych i duchowych krajobrazów na świecie, wschodnie wybrzeże Morza Martwego, ma rozwijać się na główny hub obojga religii i zdrowego spędzenia czasu w tym regionie przez turystów. Szereg dobrych dróg, znakomitych hoteli ze SPA i fitness, tak dobre jak archeologiczne i duchowe odkrycia czynią ten region przyciągającym do dnia dzisiejszego międzynarodowych turystów, tak jak kiedyś królów, cesarzy, kupców, proroków i pielgrzymów w starożytności. Główne atrakcje Morza Martwego to ciepłe, kojące, super słone wody – 10 razy bardziej słone niż wody morskie – i bogate chlorki soli magnezu, potasu, sodu, bromu i kilku innych. Nadzwyczajne ciepło, niewiarygodna możliwość utrzymania się na powierzchni wody i bogactwo mineralne wód przyciąga odwiedzających od czasów starożytnych, włączając Króla Heroda Wielkiego i piękną Królową Egiptu –

¹⁷ www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

¹⁸ skarby-swiata.pl, 26.04.2008r.

Kleopatrze. Wszystko to z powodu bogatego, czarnego błota i unoszenia się bez wysiłku na grzbiecie, chwila moczenia w wodzie pełnej minerałów w promieniach jordańskiego słońca.¹⁹

Petra to obecnie ruiny miasta Nabatejczyków, znajdujące się w południowo-zachodniej Jordanii. Położona jest w skalnej dolinie, do której prowadzi jedna wąska droga wśród skał – wąwóz As-Sik. Petra słynie z licznych budowli wykutych w skałach. W czasach antycznych, w okresie od III w. p.n.e. do I w. n.e., miasto przeżywało czasy swojej świetności, będąc stolicą królestwa Nabatejczyków. Sami Nabatejczycy zwali Petrę *Rqm* (Rakmu), co oznacza "wielobarwna". Chociaż wiele napisano o Petrze, nic nie oddaje jej rzeczywistego piękna. Trzeba ją zobaczyć na własne oczy.²⁰

Oto niektóre z bardziej znanych budowli Petry:

Chazne (El Chazne Faraoun) zwana przez Beduinów "Skarbem Faraona" – wykuta w skale piętrowa budowla powstała ok. I-II w. n.e. W pewnym sensie jest to sztandarowy i najsłynniejszy zabytek Petry. Nie jest jasne przeznaczenie budowli, chociaż ostatnio przeważa pogląd, że był to grobowiec (a nie świątynia) któregoś z władców Petry – być może Aretasa IV i jego żony;

Deir, czyli "Klasztor" - nazwa pochodzi z okresu bizantyjskiego, kiedy to w budowli tej rzeczywiście znajdował się klasztor chrześcijański. Jest to budowla na pierwszy rzut oka podobna do Chazne, jednakże jest od tamtej znacznie większa i okazała i prezentuje się bardziej majestatycznie; powstała ona najprawdopodobniej w okresie panowania ostatniego króla nabatejskiego - Rabela II (70-106 n.e.);

Kasr al Bint Faraoun, czyli tzw. Pałac Córkę Faraona, lub też świątynia Duszary (lokalnego bóstwa Nabatejczyków). Jest to świątynią wzniesioną z piaskowca w drugiej poł. I w. p.n.e. (za panowania Obodasa III 30-8 p.n.e.), albo w pierwszej poł. I w. n.e., czyli już za panowania Aretasa IV;

Wielki zespół Grobowców Królewskich na tzw. Ścianie Królewskiej, na który składają się „Grób Urny”, „Grób Jedwabny”, „Grób Koryncki” i monumentalny „Grób Pałacowy”; nie znaleziono w nich jednakże żadnych szczątków;

¹⁹ www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

²⁰ www.wikipedia.org, 26.04.2008 r.

Grobowiec Sekstusa Florentinusa (namiestnika rzymskiego) wzniesiony ok. 130 r. n.e., w północnej części miasta, to jeden z najbardziej znanych petrzańskich zabytków związanych bezpośrednio z Rzymianami. Oprócz tego obiektu na terenie Petry znaleziono dość liczne groby rzymskich żołnierzy;

Teatr – jeden z największych obiektów w Petrze, mieszczący od 6 do nawet 10 tysięcy widzów; został wybudowany najprawdopodobniej w I w. n.e., również za panowania Aretasa IV. Uważa się, że został on znacznie rozbudowany po zajęciu Petry przez Trajana.²¹

Obszerny zakres zakwaterowania odpowiada budżetowi wszystkich i jest dostępny dookoła miasta Wadi Musa – położonego na zewnątrz Petry – ze znakomitymi hotelami 4 i 5 gwiazdkowymi. W hotelach znajdują się dobre międzynarodowe restauracje, pomieszczenia przystosowane do konferencji, spotkań biznesowych, basen, centrum zdrowia i fitness. W samym mieście jest dużo restauracji serwujących lokalne jedzenie.²²

Listę nowych siedmiu cudów świata ogłoszono o północy z soboty na niedzielę w stolicy Portugalii - Lizbonie. Cuda świata zostały wybrane w globalnym plebiscycie. Na tej liście znalazła się między innymi starożytna Petra - zespół grobowców i świątyń wykutych w skale.²³

Jerash - Dżerasz

Prace wykopaliskowe w Dżerasz, znanym w czasach klasycznych jako Geraza, ujawniły jedno z najlepiej zachowanych i najbardziej oryginalnych miast rzymskich na Środkowym Wschodzie. Do miasta wchodzi się przez Łuk Hadriana wybudowany na cześć cesarza rzymskiego Tuż obok jest hipodrom, a idąc nieco w dół natrafia się na Bramę Południową stanowiącą część murów z IV w. Na lewo od niej, na wzniesieniu znajduje się świątynia Zeusa, zaś dalej Teatr Południowy, w którym dziś odbywa się Festiwal Dżerasz. Najoryginalniejszym zabytkiem rzymskiego miasta jest Plac Owalny z I w. o kształcie asymetrycznym - jedyny rzymski zabytek tego typu. Nieco na północ znajduje się Cardo - brukowana ulica długości 600 m, przy której stoją główne budynki miasta, sklepy i rezydencje. Ślady po wozach są wyraźnie widoczne na kamieniach. Po lewej stronie zobaczyć można Nimfeum z II w. - piękną fontannę publiczną. W pobliżu stoi imponująca Świątynia Artemidy,

²¹ www.wikipedia.org, 26.04.2008r.

²² www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

²³ www.tur-info.pl, 10.05.2008r.

niepodał której znajdują się ruiny licznych kościołów bizantyjskich. To tylko część zabytków, które można zobaczyć w Dżerasz. Trzeba zarezerwować przynajmniej pół dnia na obejrzenie ruin i zwiedzenie muzeum, w którym znajdują się rzeźbione sarkofagi, posągi i monety.²⁴

Festiwal Dżerasz odbywa się każdego roku w lipcu przekształca starożytne miasto w jedno ze światowych żywych i najbardziej spektakularnych kulturalnych wydarzeń. Na Festiwalu przez lokalne i międzynarodowe grupy prezentowane są tańce folklorystyczne, balet, koncerty, gry, opera, popularni śpiewacy i sprzedawcy tradycyjnych rękodzieł. A wszystko to w jasnej iluminacji dramatycznego otoczenia w ruinach Dżerasz.²⁵

Wadi Rum

Pustynny krajobraz Wadi Ramm to jeden z najbardziej niesamowitych widoków na całym Bliskim Wschodzie. Olbrzymie skalne wzniesienia w kolorze ochry, którym warunki atmosferyczne nadały przedziwne kształty, wznoszą się na wysokość 600 m jak wyspy na morzu czerwonego piasku. Setki wijących się, wspinających pod górę ścieżek torują sobie szlaki wokół licznych szczytów. Teren ten miał kiedyś duże znaczenie handlowe, czego dowodem są pozostałości po osadach, ruiny świątyni zbudowanej przez Nabatejczyków, a także rzeźby i inskrypcje pozostawione przez plemię Tamud, później zajmujące te tereny. Dziś jest to region zamieszkanym przez półkoczownicze plemiona beduinów.

Źródło Lawrence'a - To spokojne źródło niedaleko wioski Rum opisał T.E. Lawrence jako "raj wysoko na 5 stóp". W pobliżu widać kanał wodny zbudowany przez Nabatejczyków.

Wioska Ramm - Główną osadą jest ta szybko rozrastająca się beduińska wioska. Zjazd na jej obrzeżach oferuje spartańskie warunki i proste jedzenie.²⁶

Góra Nebo. Pierwsze wzmianki o Górze Nebo odnajdujemy w księgach starotestamentalnych, w opisie Eksodusu i podboju Kanaanu po wyjściu z niewoli egipskiej. Mojżesz, który był przywódcą Izraelitów, sprzeniewierzył się Bogu i ze względu na swój grzech nie miał wejść do Ziemi Ojców. Księga Powtórzonego Prawa przytacza polecenia, jakie Bóg dał Mojżeszowi Po osiedleniu się plemion izraelskich i ukończeniu

²⁴ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

²⁵ www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

²⁶ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

podbojów Kanaanu Nebo znalazła się w pokoleniu Rubena. W pobliżu góry miała zostać ukryta Arka Przymierza, po tym jak Nabuchodonozor złupił i zburzył Jerozolimę w 586 p.n.e. Obok Góry Nebo w starożytności znajdowało się miasto Nebo. Kilkakrotnie wymieniane jest w Starym Testamencie, jak również na tzw. Steli Meszy.²⁷

Aqaba

Akaba leży na samym końcu Morza Czerwonego, jednego z najbardziej egzotycznych i fascynujących środowisk morskich na świecie. Można tutaj znaleźć krystalicznie czystą wodę, rzadkie i piękne rafy oraz niezwykle, egzotyczne ryby pływające wśród kilkusetletnich koralowców.²⁸ Miasto ma port rybacki, lotnisko, połączenie drogowe i kolejowe z Ammanem oraz drogowe z Medyną (Arabia Saudyjska). Przez port wywozi się fosforyty, jest strefa wolnocłowa, przemysł chemiczny to gł. produkcja nawozów fosforowych. Znajduje się tutaj ośrodek sportów wodnych oraz akwarium morskie. Usytuowane jest na przecięciu dwóch kontynentów: Azji i Afryki.²⁹ Dzięki położeniu Jordanii nad Morzem Czerwonym, u zbiegu granic czterech państw – Jordanii, Izraela, Egiptu i Arabii Saudyjskiej – port Aqaba cieszy się dużym zainteresowaniem inwestorów z krajów Zatoki Perskiej i Arabii Saudyjskiej inwestujących w branży hotelarskiej. Akaba jako miasto portowe i siedziba zarządu Specjalnej Strefy Ekonomicznej jest drugim po Ammanie, najbardziej prężnie rozwijającym się ośrodkiem gospodarczym Jordanii. W Akabie rozpoczęto szereg poważnych projektów inwestycyjnych, których łączna wartość przekracza 7 mld USD.³⁰

Dostępność komunikacyjna³¹

Amman i inne miasta Jordanii są stosunkowo małe i większość interesujących miejsc, hoteli i restauracji jest dobrze znana. Adresy ulic są rzadko używane i tylko nazwy tych większych są dobrze znane. Kiedy ktoś udziela informacji, zwykle mówi o obszarze lub bliskim punkcie

²⁷ www.wikipedia.org, 26.04.2008r.

²⁸ www.visitjordan.com, 26.04.2008r.

²⁹ www.wikipedia.org, 26.04.2008r.

³⁰ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

³¹ Opracowane na podstawie danych www.visitjordan.com, 10.05.2008r.

orientacyjnym i kieruje stamtąd. Amman jest zbudowany na siedmiu wzgórzach i z każdego z nich - mniejszego lub większego widać całe otoczenie. Na szczytach wzgórz znajdują się ronda – skrzyżowania o ruchu okrężnym. Pobliskie wioski tworzą rozszerzenie dla miasta Amman. Gdyby istniał kłopot ze znalezieniem drogi, należy nie wahać się zapytać przechodnia. Większość ludzi będzie zachwycona, jeśli udzieli pomocy i w niektórych przypadkach mogą oni wskazywać do samochodu i kierować do miejsca przeznaczenia.

Taxi. Taksówki są bardzo drogie i często najbardziej wygodną formą transportu w Jordanii, nawet na znacznych dystansach, takich jak wycieczki między Ammanem a Aqabą. Białe taksówki świadczą usługi na określonej trasie i są wspólne. Natomiast żółte taksówki są prywatne. Taksówki posiadają przyrząd pomiarowy, ale nie są one zawsze używane w nocy, więc jest wskazane ustalenie kosztów z góry. Takie same metody stosuje się przy długich podróżach. Taksówkarze są przyjaźni, znają dobrze miasta i zwykle mówią po angielsku.

Autobusy. Poszczególne firmy oferują czartery autobusowe i regularne wycieczki w nowoczesnych klimatyzowanych autobusach.

Wynajem samochodów. Jordania ma znakomitą i ciągle rozszerzaną sieć drogową i wynajem samochodu może być dobrą drogą, żeby zobaczyć kraj. Prawo jazdy zrobione w innym kraju są dopuszczalne. Ruch jest prawostronny, a znaki drogowe na głównych drogach są po arabsku i angielsku. Brązowe znaki są przeznaczone dla turystów. Istnieje mnóstwo stacji w Ammanie i innych miastach i na największych głównych drogach. W Jordanii jest wiele biur, gdzie można wynająć samochód, również przy hotelach.

Kolej zastępuje starożytne trasy karawan, które poprzednio były używane do transportu artykułów tam i z powrotem, z Damaszku do Arabii. Taka podróż okrężna trwała w przybliżeniu 4 miesiące. Karawany kupieckie były niezbyt zadowolone z nowej formy transportu, która stanowiła poważne zagrożenie dla ich środków do życia i podejmowali wiele prób, aby przerwać budowę kolei. Dlatego ok. 5000 żołnierzy trzymało straż nad pracami.

Porty lotnicze. Międzynarodowy Port Lotniczy Królowej Alia (QAIA). Wygodnie ulokowane w zasięgu 30 minut od Dolnego Miasta Ammanu jest uważany za główny port lotniczy w Jordanii i obsługuje wiele ogólnosiwiatowych przewoźników lotniczych. Taksówki są łatwo dostępne na zewnątrz terminali. Wahadłowa komunikacja autobusowa linii QAIA kursuje do miasta Amman's Abdali co pół godziny między 6.00 a 23.00 oraz co godzinę między 23.00 a 6.00. W 2006 roku port ten obsługiwał 3 506 069 pasażerów.

Port Lotniczy Marka w Ammanie głównie służy jako regionalny port lotniczy obsługi technicznej krajowych i pobliskich międzynarodowych szlaków. Krajowe linie lotnicze takie jak Royal Wings, Jordan Aviation, Arab Wings, Marka Airport funkcjonują 24 h/ dobę. Międzynarodowy Port Lotniczy Króla Husseina jako jordańska brama wjazdowa do Aqaby – regionu Morza Czerwonego. W przybliżeniu, z każdego portu lotniczego Ammanu lot trwa ok. 45 minut. Port ten obsługiwany jest przez narodowych i międzynarodowych przewoźników. Szybko wzrasta jako hub zarówno dla wakacyjnych jak i biznesowych podróży jednakowo.

Port Aqaba jest usytuowany w południowej Jordanii na północnym brzegu Zatoki Aqaba. Może on być przystosowany do obsługi statków towarowych. Port ma także oddzielny terminal pasażerski, który obsługuje rejsy i statki pasażerskie. Port Aqaba ma możliwość obsługi 23 statków różnej wielkości i typu. Na dodatek może zakotwiczyć 8 statków.

Ruch turystyczny do Jordanii systematycznie wzrasta. Przeważa ruch regionalny z krajów Bliskiego Wschodu, a z krajów europejskich, najwięcej z Niemiec i Wielkiej Brytanii. Ponadto Jordania ma dodatnie saldo bilansu turystycznego.³²

Znaczenie jordańskiego rynku turystycznego dla Polski

Obecnie bazę traktatową w zakresie turystyki stanowi umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Jordańskiego Królestwa Haszymidzkiego o współpracy w dziedzinie turystyki, podpisana w Warszawie w dniu 1 września 2004 r. Umowa weszła w życie 13 grudnia 2006 roku i powinna ona stanowić podstawę do działań mających na celu nawiązywanie i rozwój współpracy między polskimi i jordańskimi przedsiębiorcami oraz organizacjami, uczestniczącymi w rozwoju turystyki międzynarodowej, podejmującymi inwestycje w dziedzinie turystyki, a także prowadzącymi wspólne przedsięwzięcia w celu obsługi turystów. Współpraca powinna się odbywać między innymi poprzez podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w celu organizacji obsługi turystów z obu państw, wymianę specjalistów oraz informacji w dziedzinie statystyki turystycznej. Artykuł 9 pkt 1 niniejszej umowy przewiduje utworzenie Komisji Mieszanej, której zadaniem będzie zapewnienie należytego wykonania postanowień umowy oraz rozwiązywania problemów, które mogą powstać w toku jej realizacji.

³² Pod red. Z. Kruczka, *Kraje pozaeuropejskie. Zarys geografii turystycznej*, Proksenia, Kraków 2006, s. 169

Komisja mieszana powinna się zebrać po raz pierwszy w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia umowy w życie. Z uwagi na brak środków przeznaczonych na akcję promocyjną w mediach lub udział w imprezach targowych, działania przyczyniające się do rozwoju wymiany turystycznej między Polską a Jordanią głównie koncentrowały się na wspieraniu inicjatyw zmierzających do nawiązania bezpośrednich kontaktów między firmami turystycznymi z obu krajów. Placówka dysponowała jedynie ograniczoną ilością materiałów informacyjnych o Polsce przesyłanych z MSZ. Zasadniczym problemem ograniczającym wymianę turystyczną na większą skalę był brak bezpośredniego połączenia lotniczego między Polską a Jordanią oraz lotów czarterowych przewożących turystów w ramach zorganizowanych form wypoczynku.³³ Jednak w czerwcu 2007 roku zostało uruchomione tanie połączenie czarterowe Amman – Warszawa – Amman, przez jordańskie linie lotnicze Royal Jordanian. Ten nowy most powietrzny sprawił, że staniały wycieczki objazdowe po Jordanii lub też po tym kraju połączone ze zwiedzaniem i pobytem w Izraelu i Egipcie (nawet już od 2400 za tydzień).³⁴ Ruch turystyczny z Jordanii do Polski napotyka istotne ograniczenie związane z zaostrożnymi procedurami wizowymi związanymi z sytuacją w regionie Bliskiego Wschodu. Z zadowoleniem należy odnotować fakt, iż strona jordańska obecnie w pełni dostrzega potencjał polskiego rynku turystycznego. Wyrazem tego jest dostępność turystycznych materiałów promocyjnych o Jordanii w języku polskim oraz udział firm i izb turystycznych na targach branżowych w Polsce. Dostrzegając perspektywę wzrostu polsko-jordańskiej wymiany turystycznej, placówka wystąpiła z wnioskiem o otwarcie urzędu konsularnego w Akabie kierowanego przez konsula honorowego. Jednym z podstawowych zadań, jakie powinien realizować konsul honorowy RP w tym mieście powinno być wspieranie wymiany turystycznej oraz opieka nad polskimi turystami odwiedzającymi Jordanię. Akaba jest największym miastem bardzo atrakcyjnej pod względem turystycznym południowej części Jordanii, w której położona jest także Petra oraz park krajobrazowy Wadi Rum. Obecnie liczba polskich turystów odwiedzających ten region kształtuje się w granicach 4-6 tys. osób rocznie. W większości są to turyści odwiedzający Jordanię przy okazji pobytu w Egipcie oraz Izraelu. Wielkość ruchu turystycznego w tym regionie odznacza się tendencją wzrostową. W strategii rozwoju turystyki władze jordańskie przywiązują dużą wagę także do tzw. „turystyki pielgrzymkowej”, starając się wyeksponować fakt, iż Jordania stanowi integralną część Ziemi Świętej. Takie kreowanie wizerunku Jordanii ma pomóc w przekonaniu

³³ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

³⁴ Magazyn turystyczny, *Obieżyświat*, Nr 1(13)2008

pielgrzymów kierujących się np. do Jerozolimy do odwiedzenia także miejsc kultu położonych po drugiej stronie Jordanu. Góra Nebo, Madaba, czy miejsce chrztu Chrystusa, dzięki inwestycją w infrastrukturę turystyczną i prowadzonej kampanii promocyjnej przyciągają coraz więcej pielgrzymów, także z Polski. W marcu br. władze Ammanu przedstawiły strategię podniesienia walorów turystycznych stolicy królestwa. Przewiduje ona między innymi rewitalizację historycznych części miasta, ochronę zabytków oraz rozwój sieci tanich schronisk młodzieżowych. W strategii dostrzeżono także potrzebę zamknięcia części ulic dla ruchu kołowego i przekształcenia ich w pasáže rekreacyjno - handlowe. Zwrócono również uwagę na konieczność uruchomienia specjalnej linii autobusowej komunikacji miejskiej, która obejmowałaby swoim zasięgiem największe atrakcje turystyczne Amman.³⁵

³⁵ www.amman.polemb.net, 15.05.2008r.

ROZDZIAŁ II

RYNEK RECEPCJI TURYSTYCZNEJ

Gospodarka narodowa Jordanii w znacznym stopniu jest oparta na sektorze usług, którego udział w tworzeniu produktu krajowego brutto wynosi 72,9 %, natomiast udział samego sektora usług turystycznych (hotele, restauracje, biura podróży, ośrodki rekreacyjne i sportowe) w tworzeniu jordańskiego PKB w 2006 roku wynosił 7,3%. W stosunku do roku ubiegłego odnotowano pewien spadek, gdyż w 2005 roku udział ten kształtował się na poziomie 8,8 % PKB. Jest to wynikiem negatywnych konsekwencji eskalacji konfliktów sąsiednich krajach (zamachy terrorystyczne w Iraku, konflikt izraelsko libański). Sektor usług turystycznych zaczął się bardzo dynamicznie rozwijać od początku dekady lat dziewięćdziesiątych ub. wieku, jednakże wybuch powstania palestyńskiego- *intifady* w 2000, a następnie negatywne konsekwencje zamachów terrorystycznych z 11 września 2001 roku przyczyniły się do poważnej recesji branży turystycznej. Z drugiej strony inne sektory zwiększyły swój udział w tworzeniu PKB dzięki bardzo np. dobrej koniunkturze w budownictwie czy rekordowej wysokości napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych.³⁶

Badaniem rynku turystycznego Jordanii zajmuje się tamtejsze Ministerstwo Turystyki i Starożytności. Obszerne badania statystyczne znajdują się na stronie internetowej Ministerstwa (www.tourism.jo). Ogólne badania statystyczne na temat liczby przylotów i odlotów oraz odwiedzających można znaleźć na stronie Głównego Urzędu Statystycznego Jordanii (www.dos.gov.jo).

³⁶ www.amman.polemb.net, 26.04.2008 r.

Biorąc pod uwagę rynek recepcji turystycznej, w badaniach uwzględnia się: wielkość przyjazdów do kraju recepcyjnego, kraje emitujące turystów do danego kraju, dochody z turystyki przyjazdowej, cele przyjazdów, odwiedzane regiony, długość pobytu, środki lokomocji, preferowane obiekty zakwaterowania, itp.

Poniższa tabela przedstawia główne wskaźniki dotyczące turystyki w latach 2002 – 2007. Liczba turystów przyjeżdżających do Jordanii osiągnęła w 2007 roku 6 528 626 i jest to mniej niż w roku 2006, kiedy było ich 6 712 804. Wśród wszystkich turystów, wyróżniamy turystów jednodniowych i tych, którzy spędzają przynajmniej jedną noc w danym kraju. Turystów korzystających z noclegów jest nieco więcej – 3 430 960 niż tych jednodniowych odwiedzających – 3 097 666. Przychody z turystyki w porównaniu z rokiem 2002, kiedy wynosiły 743 200 JOD, wzrosły do 1 638,9 mln JOD w 2007 roku. Liczba pakietów wycieczek turystycznych była wysoka w 2005 i 2007 roku, wynosiła wtedy kolejno

338 787

i 359 625. Średnia długość pobytu w przeciągu tych 6 lat wynosi 4-5 dni. Z roku na rok wzrasta również liczba osób zatrudnionych w sektorze turystycznym. W 2006 r. wynosiła 31 063, a w 2007 r. 34 455.

W Jordanii w roku 2007 znajdowało się 470 sklasyfikowanych i niesklasyfikowanych hoteli, w których zawiera się 21 587 pokoi i 42 140 łóżek. Ponadto 536 biur podróży, 675 restauracji, 225 firm wynajmujących samochody, 283 sklepy z pamiątkami, 686 przewodników turystycznych, 613 powoźników koni, 6 firm oferujących transport turystyczny, 9 centrów nurkowania, 3 centra sportów wodnych, 80 statków turystycznych, 5 761 pojazdów przeznaczonych dla turystów i 554 autobusy.

Jest to ogólny wykaz najważniejszych wskaźników. Bardziej szczegółowe dane zostaną podane w kolejnych tabelach.

Tabela 3 Główne wskaźniki turystyczne, 2002 - 2007

Items	relative change % 2007/2006	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Total Number of Arrivals and Tourists							
Total Number of Arrivals	-2,7	6 528 626	6 712 804	5 817 370	5 586 659	4 599 243	4 677 018
Tourist (Overnight visitors)	-3,3	3 430 960	3 546 990	2 986 586	2 852 809	2 353 088	2 384 474
Same Day Visitors	-2,2	3 097 666	3 165 814	2 830 784	2 733 850	2 246 155	2 292 544
Tourism Income / MJD	12,2	1 638,9	1 460,8	1 021,6	943,0	752,6	743,2
No. of Package Tours tourists	29,2	359 625	278 341	338 787	254 145	145 601	137 660
Average Length of Stay	4,8	4,4	4,2	4,5	5,0	4,4	4,0
Direct Employment in Tourism Sector	10,9	34 455	31 063	29 384	23 544	22 110	21 293
Number of Tourism Activities							
Classified & Unclassified Hotels	-1,3	470	476	468	463	458	461
Travel Agencies	21,5	536	441	431	466	426	403
Tourist Restaurant	12,1	675	602	525	448	374	376
Rent a Car Company	8,7	225	207	254	241	232	259
Tourist Shop	3,3	283	274	236	185	211	230
Tourist Guides	6,2	686	646	672	601	547	570
Horses Guides	0,0	613	613	613	493	353	386
Tourist Transport Company	50,0	6	4	3	4	4	4
Diving Centers	0,0	9	9	8	7	-	-

Water Sport	0,0	3	3	3	3	-	-
Tourist Boat	0,0	80	80	80	75	-	-
Number of Tourist Cars	-1,7	5 761	5 861	5 913	4 258	3 703	4 089
Number of Busses	29,1	554	429	372	346	343	345
Number of Rooms in Hotels	-0,1	21 587	21 609	20 827	19 945	19 698	19 389
Number of Beds in Hotels	0,3	42 140	42 029	40 480	38 658	37 859	37 289

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Już na początku warto wskazać jak wygląda podział świata według Światowej Organizacji Turystycznej – WTO, gdyż ten podział jest wykorzystywany przy podawaniu danych statystycznych z danego regionu.

Regiony wg WTO:

1. Afryka. Afryka Północna nie obejmuje Egiptu i Libii – te są włączone do Bliskiego Wschodu
2. Ameryki
3. Azja Wschodnia i Region Pacyfiku, Oceania
4. Europa – obejmuje Cypr, Izrael i Turcję
5. Bliski Wschód – obejmuje Egipt i Libię
6. Azja Południowa – obejmuje Birmę i Mongolię

W poniższych tabelach osobno będą uwzględnione dane dotyczące Jordanii, Arabów i Ligi Państw Arabskich (Algieria, Arabia Saudyjska, Bahrajn, Egipt, Irak, Jemen, Jordania, Katar, Kuwejt, Liban, Libia, Maroko, Sahara Zachodnia, Oman, Palestyna (Zachodni Brzeg i Strefa Gazy), Syria (z grupą ludności kurdyjskiej), Tunezja, Zjednoczone Emiraty Arabskie.

Wielkość przyjazdów do Jordanii w latach 2006 – 2007

Całkowita liczba wszystkich przyjazdów do Jordanii w **2006** roku wyniosła **9 535 828**. Najwięcej przyjezdnych stanowili Arabowie – **5 679 504** i Jordańczycy – **2 670 828**. Z innych regionów przybyło kolejno: z Europy – **728 140**, Ameryki – **209 466**, Azji i Pacyfiku – **141 005**, z Afryki – **14 561**. Droga powietrzną przyleciało **1 814 109** podróżnych, z czego 1 704 252 skorzystała z usług Królewskich Linii Lotniczych

Jordanii (Q.A.I.A.), a najwięcej pasażerów obsłużył port lotniczy w Aqabie – **60 415**. Granice lądowe przekroczyło **7 278 718** podróżnych. Poza Arabami i Jordańczykami, do Jordanii tą drogą przybyło najwięcej podróżnych z Europy – **485 717**, a najmniej z Afryki – **5 957**. Przejścia graniczne, które obsłużyły najwięcej podróżnych to **Jaber** – **2 849 880** oraz **Omari** – **1 582 704**. Drogą morską przybyło do portu Aqaba **443 001** podróżnych, najwięcej z Europy – **17 643**, Azji i Pacyfiku – **3 489** oraz Ameryki – **2 504**. Warto zwrócić uwagę na Ligę Krajów Arabskich (UN) – tych krajów Jordanię odwiedziło **6 304** podróżnych.

Tabela 4 Wszystkie przyjazdy wg punktu wjazdu i regionu, 2006 - 2007

Point of Entry Region	By Air				By Land											By Sea	Total
	Amman Airport	Aqaba Airport	Q.A.I.A	Total Air	Wadi Arabah	Durrah	Jaber	Jordan Valley	Khbrig	Mudawrah	Omari	Ramtha	Karameh	Train	Total Land	Aqaba Port	
Africa	205	29	7 734	7 968	336	172	1 446	845	1 020	411	1 310	313	104	0	5 957	636	14 561
Americans	7 417	1 080	141 310	149 807	13 168	210	13 512	14 155	11 373	514	1 662	2 233	328	0	57 155	2 504	209 466
Asia & Pasific	438	293	80 071	80 802	3 515	917	17 915	11 230	6 090	3 238	8 691	4 930	100	88	56 714	3 489	141 005
South Asia	368	109	51 482	51 959	29	914	10 522	1 498	2 524	2 120	11 648	3 998	422	0	33 675	365	85 999
Europe	3 398	15 338	206 044	224 780	36 558	815	134 715	204 393	23 770	31 205	36 844	16 866	545	6	485 717	17 643	728 140
UN	455	1	1 487	1 943	37	1	1 007	155	2 114	969	1	23	32	0	4 339	22	6 304
Arabs	11 259	28 801	593 985	634 045	114	329 569	1 997 048	549	25 041	475 361	1 302 057	270 613	264 869	61	4 665 282	380 177	5 679 504
JORDAN	25 902	14 764	622 139	662 805	638	14 578	673 715	39 353	499 608	198 677	220 491	278 146	44 560	113	1 969 879	38 165	2 670 849
Grand Total	49 442	60 415	1 704 252	1 814 109	54 395	347 176	2 849 880	272 178	571 540	712 495	1 582 704	577 122	310 960	268	7 278 718	443 001	9 535 828
Means of Transport and Point of Entry Region	By Air				By Land											By Sea	Total
	Amman Airport	Aqaba Airport	Q.A.I. Airpor	Total	Wadi Arab	Durrah	Jaber	Jordan Valley	Khbrig	Mudawrah	Omari	Ramtha	Karameh	Train	Total	Aqaba Port	
Africa	296	19	7 217	7 532	602	150	809	1 125	1 442	447	1 048	130	7	0	5 760	772	14 064
Americans	7 490	1 265	142 727	151 482	23 702	216	9 724	16 323	13 939	553	1 852	1 530	147	0	67 986	7 443	226 911
Asia & Pasific	448	216	80 389	81 053	6 333	870	23 796	19 082	10 123	3 459	11 286	4 730	38	0	79 717	7 585	168 355

	196	61	40 627	40 884	76	416	8 338	4 826	3 247	1 842	12 785	4 143	32	0	35 705	442	77 031
Europe	6 677	32 978	211 013	250 668	84 492	870	117 140	234 653	29 756	70 315	52 535	19 868	593	0	610 222	82 804	943 694
U.N	320	0	1 403	1 723	26	0	1 653	143	849	2	1	87	17	0	2 778	45	4 546
Arabs	6 973	8 020	519 792	534 785	40	227 181	1 841 833	796	245 910	436 704	1 300 695	158 110	82 283	0	4 293 552	434 342	5 262 679
Jordan	24 121	2 522	638 784	665 427	776	8 675	605 897	28 661	227 992	243 671	211 380	159 780	38 278	0	1 525 110	59 679	2 250 216
Grand Total	46 521	45 081	1 641 952	1 733 554	116 047	238 378	2 609 190	305 609	533 258	756 993	1 591 582	348 378	121 395	0	6 620 830	593 112	8 947 496

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

W 2007 roku do Jordanii przybyło **8 947 496** podróżnych – czyli prawie o 600 000 mniej niż w roku ubiegłym. Najwięcej przyjezdnych stanowią Arabowie – **5 262 679** i Jordańczycy – **2 250 216**. Z krajów poza arabskich przybyło: z Europy – **943 694**, Ameryki – **226 911**, Azji i Pacyfiku – **168 355**, z Afryki – **14 064**. Z Krajów Arabskich odwiedziło Jordanię 4 546 podróżnych. Drogą powietrzną przyleciało **1 733 554** osób, z czego 1 641 952 skorzystała z usług Królewskich Linii Lotniczych Jordanii (Q.A.I.A.), a najwięcej pasażerów obsłużył w tym roku port lotniczy w Ammanie – 46 521. Granice lądowe przekroczyło **6 620 830** podróżnych. Poza Arabami i Jordańczykami tą drogą najwięcej ich przybyło z Europy – **610 222**, a najmniej z Afryki – **5 760**. Przejścia graniczne, które obsłużyły najwięcej podróżnych to **Jaber** – **2 609 190** oraz **Omari** – **1 591 582**. Drogą morską przybyło do portu Aqaba 593 112 podróżnych, najwięcej z Europy – **82 804** (to jest prawie 4 razy więcej niż w roku ubiegłym), Azji i Pacyfiku – **7 585** oraz Ameryki – **7 443**.

Tabela 5 Odwiedzający jednodniowi i turyści korzystający z noclegu wg regionu, 2006 - 2007

Region	%Relative Change 07/06	2007			2006		
	Total	Total	Same Day	Tourist Overnight	Total	Same Day	Tourist Overnight
Africa Countries	-5,2%	13 768	1 515	12 253	14 526	1 863	12 664
Americaa Countries	4,6%	208 378	30 595	177 783	199 120	31 277	167 843
Asia & Pacific Countries	13,5%	131 006	4 937	126 069	115 457	4 773	110 684

Soth Asia	-3,9%	67 325	2 431	64 895	70 092	2 654	67 438
European Countries	35,1%	869 117	298 256	570 861	643 528	228 880	414 647
Arab Countries	-5,8%	4 485 102	2 753 111	1 731 990	4 760 142	2 887 769	1 872 373
Jordanians Residing Abroad	-17,0%	750 054	5 852	744 202	903 749	7 051	896 697
United Nation	-37,4%	3 876	969	2 907	6 190	1 547	4 643
Grand Total	-2,7%	6 528 626	3 097 666	3 430 960	6 712 804	3 165 814	3 546 990

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Biorąc pod uwagę dane z powyższej tabeli (tabela 3), można powiedzieć, że kilka regionów dąży do powiększenia długości swojego pobytu, np. zwróćmy uwagę, że Europejscy turyści byli 414 647 razy z noclegiem w 2006 roku, a już w 2007 roku – 570 861. To samo można powiedzieć o Amerykańskich turystach, których było 167 843 w 2006 roku, a ich liczba zmieniła się na 177 783 w 2007 roku. Rzeczywisty spadek jest widoczny dla Krajów Arabskich, ich liczba spadła z 4 643 w 2006 r. na 2 907 w 2007 r.³⁷

Odnosnie informacji o turystach odwiedzających Jordanię zauważono, że akta Ministerstwa Turystyki i Starożytności zawierają tylko dane dotyczące kraju pochodzenia. Jeśli turyści korzystali z noclegu lub byli odwiedzającymi jednodniowymi, faktycznie zapoczątkowano potrzebę rozpatrzenia kilku innych ważnych zmiennych podczas zbierania danych, tj. motywacje do przyjazdu do jakiegoś kraju, wiek, wykształcenie, poziom dochodów i ich zadowolenie ze standardu usług. Wszystkie te czynniki będą pomocne w zrozumieniu turystów w przeliczeniu na potrzeby i mogą także wzmacniać interakcje z nimi.³⁸

Niestety Ministerstwo Turystyki i Starożytności dopiero pracuje nad tymi danymi, stąd w niniejszej pracy nie można się nimi jeszcze posłużyć. Istnieje jeszcze inne źródło danych statystycznych, uwzględniające ww. czynniki, jednakże dane pochodzą z 1998 roku i są nieaktualne. W porównaniu z danymi z lat 2006 – 2007 nie wspomagałyby analizy rynku turystycznego, gdyż nie pokrywałyby się wzajemnie.

W następnych latach szczegółowe dane, dotyczące turystów przyjeżdżających do Jordanii powinny być dostępne i wówczas przy analizie rynku na pewno ułatwią zapoznanie się z profilem turystów.

³⁷ www.hu.edu.jo, 26.04.2008r.

³⁸ www.hu.edu.jo, 26.04.2008r.

Główne cele podróży turystów w Jordanii

Miejscem o najwyższej liczbie odwiedzin jest Petra. Niewątpliwie jako siódmy cud świata zasługuje na to. W 2006 roku odwiedziło ją **359 366** turystów: 271 017 cudzoziemców i 88 349 Jordańczyków, natomiast w 2007 roku **581 145** turystów: 458 466 cudzoziemców i 122 679 Jordańczyków. Na drugim miejscu jest Jerash – 170 040 w 2006 i 227 875 w 2007 roku. Na miejscu trzecim w 2006 roku był Um Qais – 130 532 turystów, a w roku 2007 była Góra Nebo – 200 076. Widoczne zmiany w liczbie odwiedzających dotyczą również takich miejsc jak Cytadela w Ammanie, którą w 2006 r. odwiedziło 72 476 turystów, a w 2007 r. o 71,5% więcej, bo 124 318 turystów. Podobna sytuacja jest z miejscowościami Karak i Shobak. Miejscami, które odwiedza najmniejsza liczba turystów są: Um ALjmal – **2 303** (2007r.) i Muzeum Soli – **2 675** (2007r.). Jordańczycy w 2006 roku najchętniej odwiedzali Um Qais i Petrę, a w 2007 r. – Petrę i Muzeum Folkloru. Cudzoziemcy natomiast, w 2006 r. odwiedzali Petrę i Jarash, a rok później Petrę i Górę Nebo. Jeśli chodzi o muzea, to ta mała liczba zwiedzających mogłaby wskazywać na to, że istnieje potrzeba skupienia uwagi na ich promocji. Muzeum Narodowe i Muzeum Folkloru są jedynymi muzeami, w których liczba odwiedzin wzrasta. Jednakże one wciąż potrzebują rozwoju. Harranah Castel i Quasayer Amra odzwierciedlają ogólną sytuację na innych pustynnych zamkach. Do Harranah Castel przybyło w 2007 r. 3 037 krajowych turystów – czyli o 184,6% więcej niż w roku 2006 i 23 022 turystów zagranicznych – czyli o 17% mniej niż w 2006 r. Quasayer Amra odwiedziło w 2007 r. 632 Jordańczyków – 393,8% więcej niż w 2006 r. i 9 810 cudzoziemców – 27,6% mniej niż w 2006 r. Te wyniki wskazują na konieczność lepszej promocji tych stron w różnych grupach. To samo dotyczy miejscowości Pella.³⁹

³⁹ www.hu.edu.jo, 26.04.2008r.

Tabela 6 Liczba odwiedzających turystyczne miejsca wg lokalizacji, 2006 - 2007

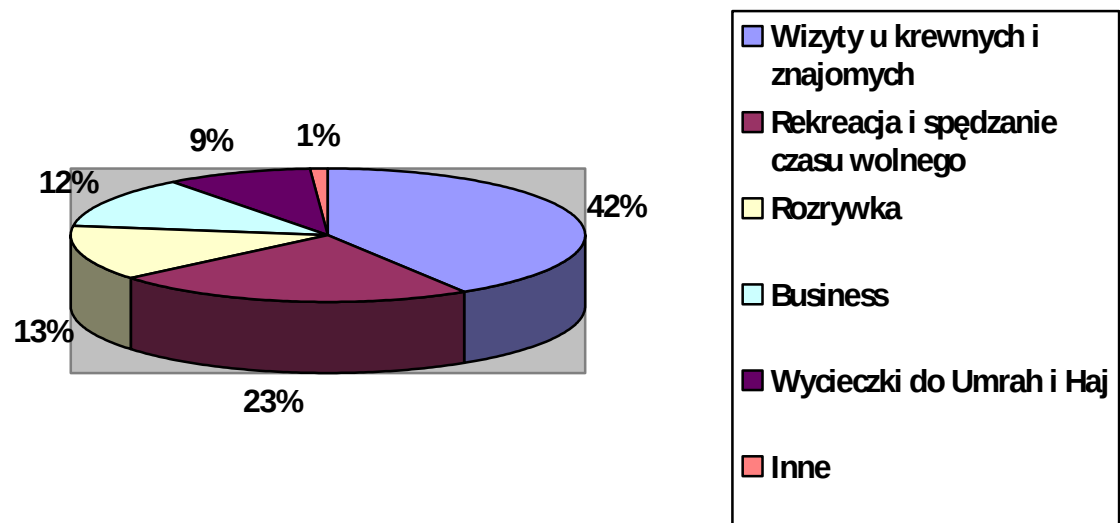
	Relative Change 06/07			January - December 2007			January - December 2006		
	Total	Jordanian	Foreign	Total	Jordanian	Foreign	Total	Jordanian	Foreign
Petra	61,7%	38,9%	69,2%	581 145	122 679	458 466	359 366	88 349	271 017
Jarash	34,0%	-4,1%	44,3%	227 875	34 521	193 354	170 040	36 001	134 039
Um Qais	-32,8%	-59,5%	33,7%	87 657	37 688	49 969	130 532	93 146	37 386
Mount Nebo	58,6%	15,2%	58,8%	200 076	674	199 402	126 130	585	125 545
Ajlun	15,1%	0,6%	32,0%	122 249	57 387	64 862	106 201	57 059	49 142
Madaba (Map)	54,9%	8,9%	55,5%	164 044	1 662	162 382	105 933	1 526	104 407
Wadi Rum	17,4%	-17,5%	19,0%	101 139	3 109	98 030	86 123	3 770	82 353
Amman Citadel	71,5%	46,3%	75,0%	124 318	12 852	111 466	72 476	8 782	63 694
Karak	38,8%	16,4%	42,4%	121 600	14 145	107 455	87 599	12 150	75 449
Maghtas	40,9%	13,8%	44,9%	92 647	9 551	83 096	65 754	8 394	57 360
Qusayer Amra	-23,7%	393,8%	-27,6%	10 442	632	9 810	13 681	128	13 553
Pella	77,6%	45,7%	117,1%	30 906	14 045	16 861	17 406	9 640	7 766
Mukawir	13,0%	5,1%	14,8%	8 989	1 579	7 410	7 958	1 503	6 455
Um ALjmal	8,1%	-23,6%	47,3%	2 303	901	1 402	2 131	1 179	952
Shobak	134,5%	15,7%	201,8%	22 025	3 932	18 093	9 394	3 399	5 995
Harranah Castel	-9,5%	184,6%	-17,0%	26 059	3 037	23 022	28 791	1 067	27 724
Folklore Museum	44,0%	75,3%	23,2%	130 000	63 100	66 900	90 300	36 000	54 300
Jordan's Museum	35,3%	20,9%	37,4%	124 450	13 600	110 850	91 950	11 250	80 700

Aqaba Museum	19,2%	12,3%	26,7%	12 645	6 218	6 427	10 609	5 536	5 073
Madaba Museum	15,4%	5,3%	16,7%	10 100	1 000	9 100	8 750	950	7 800
Salt Museum	67,0%	121,3%	-17,0%	2 675	2 153	522	1 602	973	629

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Najczęstszą przyczyną, która sprawia, że turyści przyjeżdżają do Jordanii, są wizyty u krewnych i znajomych – 42%. Następnie rekreacja i chęć spędzenia czasu wolnego – 23%, rozrywka – 13%, sprawy biznesowe – 12%, wycieczki do Umrah i Haj – 9% i inne stanowiące 1%.

Wykres 2 Główne powody wizyt turystów zagranicznych w Jordanii, 2006

Źródło: www.dos.gov.jo, 26.04.2008r.

Duża liczba zatrudnionych w sektorze turystycznym pracuje w hotelach (13 193) i restauracjach (13 472). Na drugim miejscu są biura podróży – 3 408 i biura wynajmujące samochody – 1 417. Obserwuje się wzrost liczby pracowników w stosunku do 2006 r. – dla biur podróży o 17,4%, a dla biur wynajmu samochodów o 9,9%. W sklepach turystycznych było 550 pracowników, to jest o 3,8% więcej niż w 2006 r. Jako przewodnik turystyczny pracuje w Jordanii 686 osób, a jako przewoźnik konny – 613 osób. Ponadto występują tu firmy i centra, tj. Firmy Transportu Turystycznego, które zatrudniają 951 osób, Centra Nurkowania – 45 osób oraz w dziedzinie Sportów Wodnych pracuje 120 osób.

Tabela 7 Liczba zatrudnionych w sektorze usług turystycznych

	% Share 2007	% Relative Change 06/07	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Hotels	38,3%	-1,9%	13 193	13 450	12 884	10 708	10 499	10 324
Travel Agencies	9,9%	17,4%	3 408	2 903	2 774	2 826	2 621	2 511
Tourism Restaurants	39,1%	25,7%	13 472	10 720	9 950	6 719	6 367	5 674
Rent a Car Offices	4,1%	9,9%	1 417	1 289	1 357	1 287	928	1 036
Tourist Shops	1,6%	3,8%	550	530	385	310	296	347
Tourist Guides	2,0%	6,2%	686	646	672	601	547	570
Horses Guides	1,8%	0,0%	613	613	613	493	353	286
Tourist Transportation Comp.	2,8%	25,5%	951	758	620	483	499	445
Diving Centers	0,1%	4,7%	45	43	32	28		
Water Sports	0,3%	8,1%	120	111	97	89		
Total	100,0%	10,9%	34 455	31 063	29 384	23 544	22 110	21 193

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Tabela 6 przedstawia liczbę nocy, jaką turyści spędzili w hotelach podzielonych na grupy zgodnie z klasyfikacją, lokalizacją. Turyści zostali również podzieleni na tych, którzy są stałymi mieszkańcami Jordanii i turystów zagranicznych. W statystykach zostały wzięte również pod uwagę dane dotyczące liczby zajętych łóżek.

W sumie do hoteli przyjechało ponad 2 mln turystów, którzy spędzili 5 148 488 nocy w 2007 r. (10% więcej niż w 2006 r.), a zajętych pokoi było 3 135 960 (2007 r.). Liczba nocy spędzonych w hotelach przez mieszkańców Jordanii wyniosła zarówno w 2006 jak i 2007 r. ok. 1 mln, natomiast liczba nocy spędzona w hotelach przez cudzoziemców wyniosła 4 081 303 w 2007 r.

Do sklasyfikowanych hoteli przyjechało 1 990 269 turystów i spędzili oni 4 152 766 noclegów, zajmując 2 644 674 łóżka. Mieszkańców kraju w tego rodzaju hotelach było 950 659, a cudzoziemców – 3 202 107.

W hotelowych apartamentach więcej nocy spędzili cudzoziemcy – 843 282 niż rezydenci danego kraju – 115 400 (o 29,9% mniej niż w 2006 r.). Najbardziej popularnym miejscem obieranym przez turystów, aby spędzić w nim nocleg była stolica Jordanii – Amman. W 2007 r. w hotelach tego miasta spędziło noc 3 627 830 turystów. Drugim miastem pod względem ilości noclegów spędzonych przez turystów jest Aqaba – 601 745 noclegów. Następnie Petra – 469 331 i noclegi nad Morzem Martwym – 340 382.

Najwięcej turystów spędziło noc w hotelach 5-gwiazdkowych – 1 816 410, potem w 4-, 3- 2- i 1 gwiazdkowych.

Na kempingi zgłosiło się 21 729 turystów w 2007 r. Mieszkańcy spędzili 961 nocy, a turyści zagraniczni – 33 383 noce.

Najmniej turystów skorzystało z hosteli – 1 291 – 74% mniej niż w 2006 roku. Spędzili oni 2 696 noclegów i zajęli 1 343 łóżka.

Tabela 8 Liczba nocy spędzonych w hotelach

Item	Change 06/05	2007	2006
Suma			
No. of Arrivals	8,5%	2 198 296	2 026 919
No. of Nights Occupied	10,0%	5 148 488	4 681 602
No. of Rooms Occupied	11,5%	3 135 960	2 812 215
Nights spent by resident	1,8%	1 067 185	1 048 273
Nights spent by non resident	12,3%	4 081 303	3 633 329
Sklasyfikowane Hotele			
No. of Arrivals	9,3%	1 990 269	1 820 543
No. of Nights Occupied	9,4%	4 152 766	3 795 540
No. of Rooms Occupied	10,0%	2 644 674	2 403 977

Nights spent by resident	-0,4%	950 659	954 956
Nights spent by non resident	12,7%	3 202 107	2 840 584

Hotelowe Apartamenty

No. of Arrivals	1,2%	185 007	182 751
Bed Nights Occupied	12,8%	958 682	850 110
No. of Rooms Occupied	21,5%	471 517	388 172
Bed Nights spent by resident	29,9%	115 400	88 840
Bed Nights spent by non resident	10,8%	843 282	761 270

Noclegi w głównych miejscach

Nights spent in Amman	11,6%	3 627 830	3 251 056
Nights spent in Aqaba	66,3%	601 745	361 748
Nights spent in Petra	20,4%	469 331	389 771
Nights spent in Madaba	54,6%	27 815	17 986
Nights spent in Ma'in SPA	6,6%	12 694	11 904
Nights spent in Dead Sea	25,7%	340 382	270 816
Nights spent in Irbed	-24,0%	18 087	23 796
Nights spent in Jerash	-11,7%	7 394	8 370

Noclegi wg kategorii hotelu

Five Stars	20,5%	1 816 410	1 507 340
Four Stars	-4,6%	897 175	940 281
Three Stars	11,8%	804 897	720 156
Two Stars	6,7%	444 346	416 530
One Stars	-10,1%	189 938	211 233

Noclegi na kempingach

No. of Arrivals	16,4%	21 729	18 665
No. of Nights Occupied	25,9%	34 344	27 270
No. of Rooms Occupied	23,7%	18 426	14 893
Nights spent by resident	-42,9%	961	1 683
Nights spent by non resident	30,5%	33 383	25 587

Noclegi w Hostelach

No. of Arrivals	-74,0%	1 291	4 960
-----------------	--------	-------	-------

No. of Nights Occupied	-68,9%	2 696	8 682
No. of Rooms Occupied	-74,0%	1 343	5 173
Nights spent by resident	-94,1%	165	2 794
Nights spent by non resident	-57,0%	2 531	5 888

Tabela 9 Liczba noclegów i przyjazdów do hoteli wg lokalizacji I grupy krajów w 2007 roku

[illegible]

Total	Nights	5 148 488	404	1 400	3 538	301	2 964	32 660	1 943	7 394	18 087	27 815	12 694	340 382	469 331	601 745	3 627 830
	Arrivals	2 198 296	235	968	3 093	182	2 871	20 049	977	3 471	6 837	19 156	7 960	155 759	287 003	312 809	1 376 926

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Hotele w Ammanie są najbardziej oblegane przez turystów. Arabowie spędzili w nich 1 675 782 noce, a Europejczycy – 876 096 nocy. Do Aqaby, Petry i nad Morze Martwe przybywa duża liczba turystów i korzysta z usług hotelowych. Najwięcej noclegów w Aqabie spędzili turyści z Jordanii i Europy, natomiast w Petrze i nad Morzem Martwym – z Europy i Ameryki.

Turyści i jednodniowi odwiedzający według narodowości

Korzystając z danych statystycznych, które informują o tym z których krajów danego regionu turystycznego przyjeżdża najwięcej turystów do Jordanii, można je pokrótce zinterpretować. Biorąc pod uwagę najnowsze dane z 2007 roku, sytuacja wygląda następująco: rozpoczynając od krajów Afryki, na czele odwiedzających stoi Południowa Afryka – 8 596 turystów, a następnie Etiopia – 1 168. Z Ameryki przybywają turyści głównie z USA (162 811) i Kanady (29 402). Głównymi krajami Azji i Pacyfiku przybywającymi do Jordanii są Indonezja (39 031), Filipiny (19 400) i Australia (17 829). Z Azji Południowej najwięcej turystów przybywa z Indii (31 426). Z Europy do Jordanii przybywają głównie Turcy (144 799) Brytyjczycy (92 061) i Rosjanie (55 277). Liczba Polaków odwiedzająca Jordanię wynosiła w 2007 roku 19 065, w tym turystów korzystających z noclegów było 8 814, a turystów jednodniowych – 10 251. Bardzo wielu turystów przyjeżdża z Izraela **276 069**. Z Krajów Arabskich przybywa do Jordanii z sąsiedniej Syrii - 1 882 564 turystów oraz z Arabii Saudyjskiej 1 001 022.

Wpływy z turystyki

Centralny Bank Jordanii wstępnie obliczył, że wszystkie wpływy z turystyki za rok 2007 wynoszą **1 638,9 mln JOD**. Z czego **461,3 mln JOD** to wpływy od cudzoziemców, **423,6 mln JOD** - wpływy Arabskie, **314,3 mln JOD** - wpływy z Zatoki Arabskiej, a **439,7 mln JOD** –

wpływy Jordańczyków mieszkających poza granicami kraju. Największe wpływy przypadają na trzeci kwartał – 522,6 mln JOD, a zwłaszcza na sierpień – 207,6 mln JOD, najmniejsze zaś na czwarty kwartał – listopad – 91,9 mln JOD.

Tabela 10 Miesięczne wpływy z turystyki wg grup krajowych, 2006-2007 (JOD Milion)

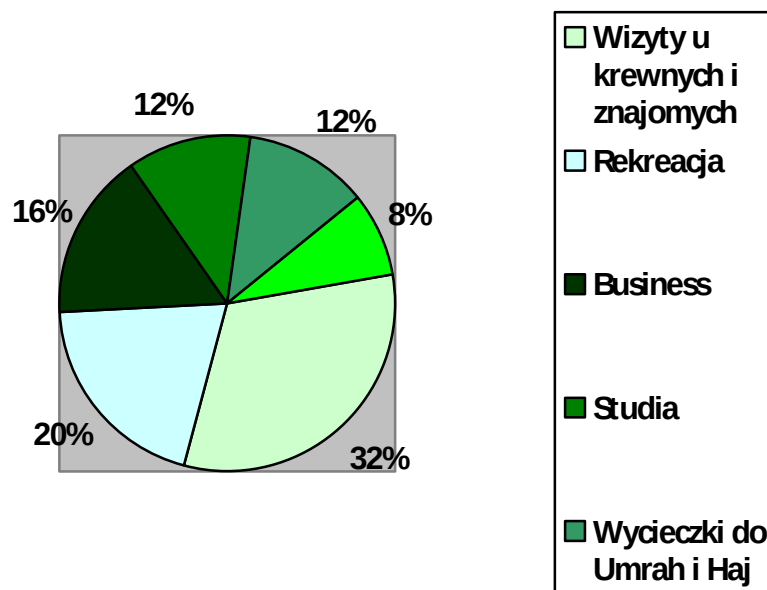
Month	Total	% Change	Foreign				% Change	Arabs				% Change	Arab Gulf Cont.		% Change	Jordanian Residing Abroad			
	2007*	06/07	2007*	2006*	2005	2004	06/07	2007*	2006*	2005	2004	06/07	2007*	2006*	06/07	2007*	2006*	2005	2004
January	139,2	23,3%	37,48	30,4	25,8	21,5	-34,0%	25,29	38,3	38,5	34,9		34,49		138,3%	41,94	17,6	15,5	14,3
February	106,7	82,5%	28,1	15,4	18,4	21,4	-6,1%	26,01	27,7	28,2	29,1		21,99		183,4%	30,61	10,8	10,5	11,3
March	117,9	60,2%	35,41	22,1	20,4	16,6	-18,6%	26,37	32,4	29,7	26,9		24,91		147,9%	31,24	12,6	10,7	10,0
1st Qtr	363,8	48,7%	101,0	67,9	64,6	59,5	-21,1%	77,7	98,4	96,4	90,9		81,4		153,1%	103,8	41,0	36,7	35,6
April	136,5	50,6%	44,1	29,3	24,1	23,2	-8,5%	30,9	33,8	30,8	27,0		20,32		185,8%	41,16	14,4	12,6	11,1
May	121,5	29,9%	32,61	25,1	21,6	18,9	-6,4%	37,08	39,6	33,5	26,7		18,63		118,3%	33,18	15,2	12,4	10,7
June	147,4	12,2%	30,4	27,1	21,5	18,0	-18,0%	48,37	59,0	47,8	42,3		25,08		117,5%	43,5	20,0	18,8	15,6
2nd Qtr	405,4	31,4%	107,1	81,5	67,2	60,1	-12,1%	116,4	132,4	112,1	96,0		64,0		137,6%	117,8	49,6	43,8	37,4
July	180,1	3,4%	38,36	37,1	26,5	25,5	5,9%	49,12	46,4	76,1	64,6	-17,7%	50,93	61,88	-23,9%	41,69	54,8	24,0	20,0
August	207,6	12,7%	46,8	41,5	35,0	33,8	-4,0%	47,76	49,7	85,0	77,3	3,6%	57,51	55,49	-20,8%	55,49	70,0	27,5	26,1
September	134,9	30,5%	37,42	28,7	25,3	21,6	-18,3%	46,42	56,8	60,4	57,6	-47,8%	13,73	26,3	-32,9%	37,36	55,7	22,8	20,6
3rd Qtr	522,6	14,2%	122,6	107,3	86,8	80,9	-6,3%	143,3	152,9	221,5	199,5	-15,0%	122,2	143,7	-25,5%	134,5	180,5	74,3	66,7
October	119,7	34,3%	39,19	29,2	20,6	19,2	-39,5%	32,02	52,9	44,0	48,4	-19,5%	16,81	20,87	-37,5%	31,66	50,6	16,7	13,9
November	91,9	32,7%	38,57	29,1	23,6	18,3	-26,6%	20,14	27,4	34,8	44,1	-42,7%	11,67	20,36	-45,6%	21,55	39,7	14,2	15,0
December	135,5	30,3%	52,86	40,6	21,2	16,6	-9,2%	34,08	37,5	30,6	30,3	-16,2%	18,23	21,75	-14,9%	30,35	35,7	12,3	10,5

4th Qtr	347,1	32,2%	130,6	98,8	65,4	54,1	-26,8%	86,2	117,9	109,4	122,8	-25,8%	46,7	63,0	-33,7%	83,6	126,0	43,2	39,4
Total	1 638,9	29,8%	461,3	355,5	284,0	254,6	-15,6%	423,6	501,6	539,4	509,2		314,3	206,7	10,7%	439,7	397,1	198,0	179,1

* wstępnie

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Wykres 3 Procentowy podział wydatków turystów zagranicznych wg powodów wyjazdów

Źródło: www.dos.gov.jo, 26.04.2008r.

Turyści nad Morzem Martwym

Liczba turystów nad Morzem Martwym w 2006 r. wynosiła **22 098**, a w 2007 r. **15 321**. Najwięcej odwiedzających było w miesiącach marzec – kwiecień, a najmniej w okresie od czerwca do września. Liczba cudzoziemców nad Morzem Martwym w 2007 roku spadła o 48%. Prawie w każdym miesiącu można zaobserwować spadek liczby turystów o 50%. Jedynie w sierpniu liczba turystów wzrosła o 10,7%, z 490 na 794, a także w grudniu aż o 115,0%. Najwięcej Jordańczyków przybyło nad Morze Martwe w miesiącach luty, marzec, kwiecień 2007 roku, natomiast rok wcześniej najwięcej było ich w marcu, kwietniu i maju. Turyści zagraniczni w największej ilości pojawiali się od lutego do maja.

Tabela 11 Miesięczna liczba odwiedzających Morze Martwe wg narodowości, 2006 - 2007

	Relative Change 07/06			2007			2006		
	Total	Jordanian	Foreign	Total	Jordanian	Foreign	Total	Jordanian	Foreign
January	34,9%	138,9%	-41,6%	1 114	836	278	826	350	476
February	-27,2%	14,4%	-66,6%	1 421	1 087	334	1 951	950	1 001
March	-31,2%	-18,4%	-57,7%	2 550	2 041	509	3 704	2 500	1 204
April	-53,7%	-47,1%	-67,0%	2 419	1 851	568	5 219	3 500	1 719
May	-56,0%	-50,5%	-62,8%	1 188	742	446	2 700	1 500	1 200
June	-26,8%	35,4%	-50,9%	734	379	355	1 003	280	723
July	46,3%	200,0%	-11,4%	847	474	373	579	158	421
August	62,0%	213,7%	10,7%	794	389	405	490	124	366
September	-46,5%	-3,6%	-64,6%	500	268	232	934	278	656
October	-33,5%	25,7%	-60,6%	1 048	621	427	1 577	494	1 083
November	-37,6%	-29,3%	-48,1%	1 107	701	406	1 775	992	783
December	19,3%	-23,3%	115,0%	1 599	711	888	1 340	927	413
Total	-30,7%	-16,2%	-48,0%	15 321	10 100	5 221	22 098	12 053	10 045

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Pakiety wycieczkowe

W 2006 roku z pakietów wycieczek skorzystało 3 184 turystów z Afryki, a w 2007 r. 12,7% mniej – 2 785 turystów. Średnia długość pobytu wynosiła 1,8 dnia w 2006 r., a w 2007 r. – 2,4 dnia. Liczba spędzonych noclegów to 5 842 (2006r.) i 6 743 (2007r.). Afryka stanowi tu najmniejszą grupę turystów. Największą natomiast są turyści z regionu Europejskiego – 234 042 w 2007 r., 1 185 636 noclegów i średnio 5,1 dni pobytu. Azja i Pacyfik jest kolejną grupą, po Europie. Liczba turystów w pakiecie wyniosła w 2007 r. 53 671, liczba noclegów – 125 017, a średnia długość pobytu – 2,3 dnia. Z pakietów wycieczkowych korzystają również Amerykanie w ilości 37 411, a ich średni pobyt wynosi 3 dni. Dużą grupę stanowią Arabowie – 31 716, 140 990 noclegów i 4,4 dni pobytu.

Tabela 12 Liczba turystów, długość pobytu i ilość noclegów dla pakietu wycieczek wg grup krajów, 2006 - 2007

	Length of Stay		% Relative Change 07/06	Tourist Nights		% Relative Change 07/06	No. of Tourists	
	2007	2006		2007*	2006		2007*	2006
Africa	2,4	1,8	15,4%	6 743	5 842	-12,5%	2 785	3 184
Americas	3,0	2,7	6,9%	113 271	105 932	-5,4%	37 411	39 553
Asia & Pacific	2,3	2,2	40,3%	125 017	89 086	31,1%	53 671	40 927
Europe	5,1	5,2	37,7%	1 185 636	860 728	40,7%	234 042	166 400
Arabs	4,4	3,6	39,2%	140 990	101 321	12,2%	31 716	28 277
Total	4,4	4,2	35,1%	1 571 657	1 162 909	29,2%	359 625	278 341

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Największa liczba turystów wykupuje pakiety wycieczek w Ammanie i Petrze, a także w Aqabie, nad Morzem Martwym i na Pustyni Wadi Rum. Najdłuższy średni pobyt turystów przypada na Amman, Aqabę, Morze Martwe i Irbid, a najkrótszy na Górę Nebo, Jerash i Karak. Liczba noclegów jest najwyższa w stolicy – 755 163, w Petrze – 366 061, Aqabie – 184 454 i nad Morzem Martwym – 174 060.

Tabela 13 Podział pakietów wycieczkowych wg miejsca pobytu, 2007

Place Of Stay	% Share of Nights	Average Length of Stay	No. of Tourist Nights	No. of Tourists
Amman	48,0%	2,43	755 163	311 327
Petra	23,3%	1,84	366 061	198 455
Aqaba	11,7%	2,26	184 454	81 706
Dead Sea	11,1%	2,81	174 060	62 015
Wadi Rum	3,4%	1,38	52 997	38 383
Madaba	0,7%	1,46	11 645	8 002
Karak	0,2%	1,12	3 351	2 993
Tafeleh	0,3%	1,26	4 296	3 404
Ma'an Spa	0,3%	1,63	5 093	3 116
Jarash	0,1%	1,10	1 468	1 334
Irbid	0,1%	2,84	1 020	359

Mount Nebou	0,0%	0,85	11	13
Azraq	0,0%	1,42	521	367
Ajlun	0,0%	1,81	556	307
Fuhais	0,0%	1,45	58	40
Um Qais	0,0%	1,17	14	12
AL- Shobaq	0,0%	1,93	205	106
Others	0,7%	3,61	10 684	2 963

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

ROZDZIAŁ III

RYNEK EMISJI TURYSTYCZNEJ

W 2006 roku wyjechało **2 755 332** wszystkich Jordańczyków, a w 2007 roku prawie o 470 tys. mniej – **2 286 751**. Jordańczycy najczęściej przekraczali granice lądowe – **1 961 595 (2006r.)** i **1 525 020 (2007r.)** w miejscowościach Jaber, Khbrig, Omari i Mudawrab. Prawie 700 tys. Wyjeżdżających skorzystało z QAIA – Królewskich Linii Lotniczych Jordanii, najwięcej wylotów było z portu lotniczego w Ammanie. W porównaniu z 2006 rokiem, w następnym roku granicę morską przekroczyło prawie 20 tys. więcej Jordańczyków – **63 698**.

Spośród przyjeżdżających do Jordanii z zagranicy, 53% stanowią turyści, którzy spędzili przynajmniej jedną noc, 42% przyjeżdżający tranzytowi i 5% to jednodniowi odwiedzający.

Tabela 14 Wszystkie wyjazdy wg punktu wyjścia i regionu, 2006 - 2007

2006 rok																	
Point of Exit Region	By Air				By Land											By Sea	Total
	Amman Airport	Aqaba Airport	Q.A.I.A	Total Air	Wadi Arabah	Durrah	Jaber	Jordan Valley	Khbrig	Mudawrah	Omari	Ramtha	Karamah	Train	Total Land	Aqaba Port	
Africa	172	39	8 235	8 446	352	114	1 523	811	1 132	362	1 127	395	117	0	5 933	209	14 588
Americans	6 883	710	145 200	152 793	10 212	174	7 299	8 123	19 967	433	1 395	1 539	362	0	49 504	2 622	204 919
Asia & Pasific	277	323	78 615	79 215	1 212	510	14 211	6 058	10 777	2 443	5 657	3 314	71	21	44 274	2 846	126 335
South Asia	137	238	46 209	46 584	14	266	8 052	1 894	4 900	1 975	8 951	694	3 546	0	30 292	318	77 194
Europe	2 795	13 141	196 023	211 959	28 373	636	114 071	171 017	31 212	40 394	30 234	12 703	439	9	429 088	13 799	654 846
U.N	557	4	2 231	2 792	32	0	887	105	2 141	266	1	45	36	0	3 513	5	6 310
Arabs	10 017	18 559	605 554	634 130	152	172 317	1 855 225	764	15 611	420 057	1 176 977	305 759	211 059	30	4 157 951	360 325	5 152 406
JORDAN	26 193	15 647	706 657	748 497	609	14 510	676 670	41 258	473 890	196 904	224 121	289 136	44 427	70	1 961 595	45 240	2 755 332

Grand Total	47 031	48 661	1 788 724	1 884 416	40 956	188 527	2 677 938	230 030	559 630	662 834	1 448 463	613 585	260 057	130	6 682 150	425 364	8 991 930
2007 rok																	
Means of Transport and Point of Exit Region	By Air				By Land											By Sea	Total
	Amman Airport	Aqaba Airport	Q.A.I. Airport	Total	Wadi Arab	Durrah	Jaber	Jordan Valley	Khbrig	Mudawrah	Omari	Ramtha	Karamah	Train	Total	Aqaba Port	
Africa	316	526	7 364	8 206	514	121	1 129	746	1 420	324	654	203	2	0	5 113	514	13 833
Americans	7 601	1 210	131 974	140 785	21 606	206	8 305	10 438	23 990	455	1 524	1 266	142	0	67 932	5 685	214 402
Asia & Pasific	458	309	79 172	79 939	3 022	766	15 665	6 001	15 583	3 149	7 235	4 792	15	0	56 228	7 138	143 305
South Asia	162	80	43 642	43 884	65	358	7 657	2 589	8 253	1 260	8 668	907	26	0	29 783	480	74 147
Europe	6 117	36 449	201 671	244 237	72 653	825	142 464	198 597	54 324	48 659	31 511	19 842	370	0	569 245	75 575	889 057
U.N	415	6	823	1 244	20	0	1 527	150	914	2	1	67	16	0	2 697	10	3 951
Arabs	5 848	6 200	476 417	488 465	26	126 825	1 758 275	730	231 717	353 135	1 188 913	191 832	71 355	0	3 922 808	438 585	4 849 858
JORDAN	22 124	2 999	672 910	698 033	764	9 658	573 393	32 253	230 227	219 043	224 860	196 100	38 722	0	1 525 020	63 698	2 286 751
Grand Total	43 041	47 779	1 613 973	1 704 793	98 670	138 759	2 508 415	251 504	566 428	626 027	1 463 366	415 009	110 648	0	6 178 826	591 685	8 475 304

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Głównym celem podróży Jordańczyków po swoim kraju jest Petra. W 2007 roku odwiedziło ją prawie 40% więcej turystów niż w 2006 roku – a mianowicie **122 679**. Jest to miejsce cieszące się największą popularnością także wśród turystów zagranicznych, ze względu na unikatowe piękno i przyznanie Petrze tytułu nowego siódmego cudu świata. Warto zwrócić uwagę na liczbę odwiedzających miejscowość Um Qais – w 2006 r. odwiedziło ją 93 146 krajowych turystów, a rok później o 60% mniej – 37 688. Dość drastycznie spadło zainteresowanie tym miejscem. Duża liczba Jordańczyków odwiedziła w 2007 r. Muzeum Folkloru w Ammanie – 63 100 (2 razy więcej niż w 2006 r.), a także Ajlun, w którym znajdują się ruiny zamku z XII wieku – 57 387. Miejscami odwiedzanymi przez najmniejszą liczbę turystów są: Góra Nebo – tylko 674 osoby (2007r.), w przeciwieństwie do liczby turystów zagranicznych, których w tym samym roku było tam 199 402, Quasayer Amra (632 Jordańczyków) i Um ALjmal (901) w 2007 roku. Natomiast w 2006 roku były to jeszcze: Muzeum w Madabie i Muzeum Soli.

Tabela 15 Liczba Jordańczyków i turystów zagranicznych odwiedzających turystyczne miejsca Jordanii wg lokalizacji, 2006 - 07

Location	Relative Change 06/07 (%)			January - December 2007			January - December 2006		
	Total	Jordanian	Foreign	Total	Jordanian	Foreign	Total	Jordanian	Foreign
Petra	61,7%	38,9%	69,2%	581 145	122 679	458 466	359 366	88 349	271 017
Jarash	34,0%	-4,1%	44,3%	227 875	34 521	193 354	170 040	36 001	134 039
Um Qais	-32,8%	-59,5%	33,7%	87 657	37 688	49 969	130 532	93 146	37 386
Mount Nebo	58,6%	15,2%	58,8%	200 076	674	199 402	126 130	585	125 545
Ajlun	15,1%	0,6%	32,0%	122 249	57 387	64 862	106 201	57 059	49 142
Madaba (Map)	54,9%	8,9%	55,5%	164 044	1 662	162 382	105 933	1 526	104 407
Wadi Rum	17,4%	-17,5%	19,0%	101 139	3 109	98 030	86 123	3 770	82 353
Amman Citadel	71,5%	46,3%	75,0%	124 318	12 852	111 466	72 476	8 782	63 694

Karak	38,8%	16,4%	42,4%	121 600	14 145	107 455	87 599	12 150	75 449
Maghtas	40,9%	13,8%	44,9%	92 647	9 551	83 096	65 754	8 394	57 360
Qusayer Amra	-23,7%	393,8%	-27,6%	10 442	632	9 810	13 681	128	13 553
Pella	77,6%	45,7%	117,1%	30 906	14 045	16 861	17 406	9 640	7 766
Mukawir	13,0%	5,1%	14,8%	8 989	1 579	7 410	7 958	1 503	6 455
Um ALjmal	8,1%	-23,6%	47,3%	2 303	901	1 402	2 131	1 179	952
Shobak	134,5%	15,7%	201,8%	22 025	3 932	18 093	9 394	3 399	5 995
Harranah Castel	-9,5%	184,6%	-17,0%	26 059	3 037	23 022	28 791	1 067	27 724
Folklore Museum	44,0%	75,3%	23,2%	130 000	63 100	66 900	90 300	36 000	54 300
Jordan's Museum	35,3%	20,9%	37,4%	124 450	13 600	110 850	91 950	11 250	80 700
Aqaba Museum	19,2%	12,3%	26,7%	12 645	6 218	6 427	10 609	5 536	5 073
Madaba Museum	15,4%	5,3%	16,7%	10 100	1 000	9 100	8 750	950	7 800
Salt Museum	67,0%	121,3%	-17,0%	2 675	2 153	522	1 602	973	629

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Liczba turystycznych podróży zagranicznych Jordańczyków przedstawia się bardzo różnie w poszczególnych latach. Jednak ich ogólna liczba wciąż wzrasta. W 2002 roku Jordańczycy odbyli 1 276 256 podróży zagranicznych, a w 2006 roku - 1 833 729. Wstępnie oszacowano, że w 2007 roku liczba podróży wyniosła 1 765 252. Miesiącami, w czasie których Jordańczycy najczęściej wyjeżdżali były czerwiec, lipiec i sierpień.

Tabela 16 Liczba podróży zagranicznych Jordańczyków w celach turystycznych wg miesięcy, 2002 - 2007

Month	% Relative Change 06/07	2007*	2006	2005	2004	2003	2002
January	36,7%	155 682	113 857	116 877	101 010	78 950	85 767
February	60,0%	131 303	82 057	81 973	103 201	93 434	121 564
March	48,1%	126 821	85 652	85 198	79 667	53 946	89 700
April	64,7%	158 433	96 220	93 445	81 807	48 361	69 462
May	35,8%	142 810	105 136	110 009	93 157	78 000	86 643

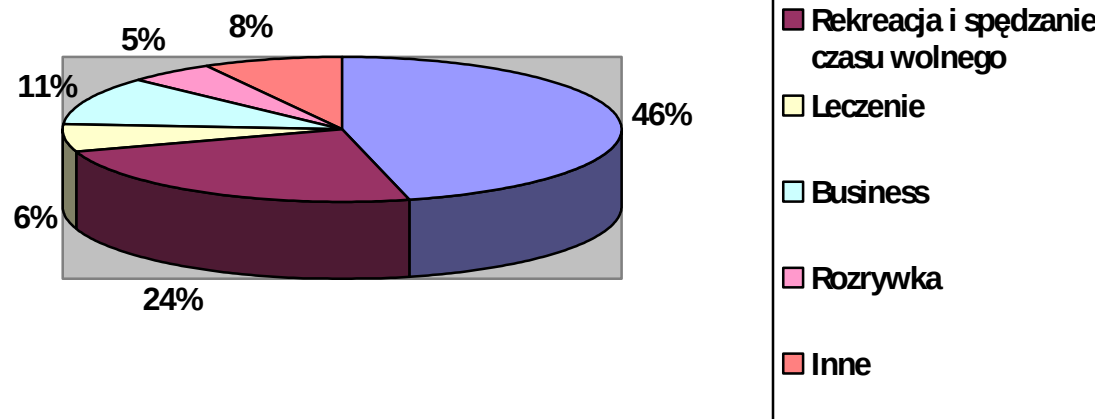
June	32,9%	202 888	152 706	160 254	140 634	108 183	117 393
July	-21,5%	212 019	270 091	215 839	184 506	160 919	147 884
August	-21,6%	181 952	232 211	194 903	184 100	165 693	150 653
September	-40,7%	108 872	183 446	143 431	132 065	119 045	111 329
October	-37,2%	133 769	212 840	117 528	115 967	108 143	99 523
November	-49,1%	82 465	161 866	116 544	122 310	129 621	90 797
December	-6,8%	128 238	137 647	87 275	81 916	84 844	105 541
Total	-3,7%	1 765 252	1 833 729	1 523 276	1 420 340	1 229 139	1 276 256

*wstępnie

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Prawie połowa Jordańczyków – 46% - wyjeżdża za granicę do rodziny i znajomych. 24% za cel swoich wyjazdów obiera sobie wypoczynek i rekreację, 11% wyjeżdża w sprawach biznesowych, 6% żeby podjąć leczenie, 5% wyjeżdża dla rozrywki, a 8% z innych różnych powodów.

Wykres 4 Główne powody wyjazdów zagranicznych Jordańczyków

Źródło: www.dos.gov.jo, 26.04.2008r.

W roku 2004 wydatki na turystykę w Jordanii wyniosły 371,4 mln JOD, natomiast wpływy z turystyki 943,0 mln JOD. W 2005 roku wydatki wynosiły 414,8 mln JOD, a wpływy 1012,6 mln JOD. Wstępnie wyliczono, że w 2006 i 2007 roku wydatki to w kolejności 594,4 i 625,5 mln JOD, a wpływy to 1460,8 i 1638,9 mln JOD. Wynika z tego, że Jordańczycy mają ponad 2 razy większe wpływy z turystyki niż na nią wydają. Zarówno największe wydatki, jak i wpływy z turystyki, od 2004 roku przypadają głównie na trzeci kwartał, szczególnie na miesiące lipiec i sierpień.

Tabela 17 Wpływy i wydatki z turystyki wg miesięcy 2004 – 2007 (JOD Milion)

Month	% Relative Change 07/06	Payments				% Relative Change 07/06	Receipts			
		2007*	2006*	2005	2004		2007*	2006*	2005	2004

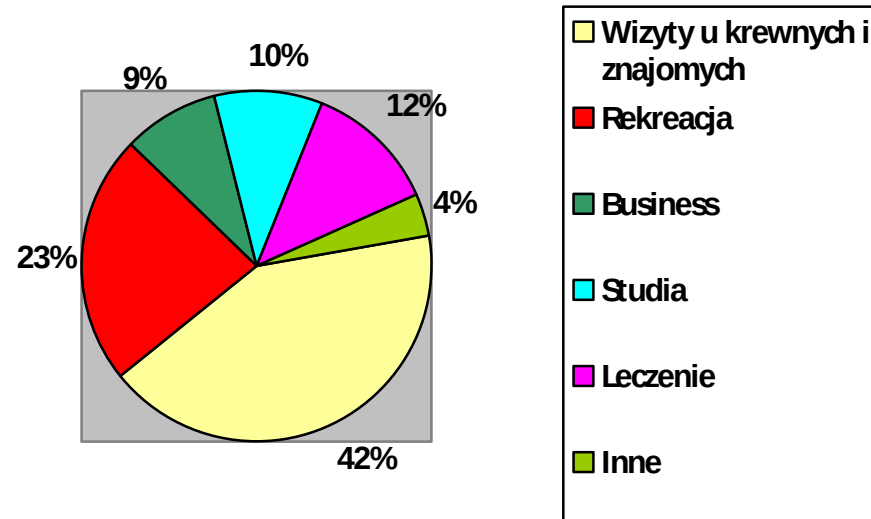
January	62,3%	54,2	33,4	32,4	26,9	61,5%	139,2	86,2	79,8	70,8
February	69,4%	44,9	26,5	23,6	27,4	97,6%	106,7	54	57,1	61,8
March	65,9%	44,3	26,7	24,5	22,1	75,8%	117,9	67,1	60,7	53,5
1st Qtr	65,6%	143,4	86,6	80,5	76,4	75,5%	363,8	207,3	197,6	186,1
April	86,3%	54,6	29,3	26,4	22,6	76,2%	136,5	77,5	67,5	61,3
May	59,0%	50,4	31,7	30,4	25,2	51,9%	121,5	80	67,5	56,3
June	57,6%	69,8	44,3	42,4	35,9	39,0%	147,3	106	88,1	75,8
2nd Qtr	66,0%	174,8	105,3	99,2	83,7	53,8%	405,4	263,5	223,1	193,4
July	-16,9%	73,3	88,2	55,7	45,8	-10,0%	180,1	200,1	126,7	110,2
August	-15,9%	65,3	77,6	50,7	45,8	-4,3%	207,6	216,8	147,6	137,2
September	-32,6%	42,5	63,1	38,7	34,2	-19,4%	134,9	167,5	108,5	99,9
3rd Qtr	-20,9%	181,1	228,9	145,1	125,8	-10,6%	522,6	584,4	382,8	347,3
OCTOBER	-32,9%	47,9	71,4	32,5	30,6	-22,1%	119,7	153,6	81,4	81,5
NOVEMBER	-42,3%	31,1	53,9	32,3	32,1	-21,1%	91,9	116,5	72,6	77,3
DECEMBER	-2,3%	47,2	48,3	25,2	22,8	0,0%	135,5	135,5	64,1	57,4
Fourth Quarter	-27,3%	126,2	173,6	90,0	85,5	-14,4%	347,1	405,6	218,1	216,2
Total	5,2%	625,5	594,4	414,8	371,4	12,2%	1638,9	1460,8	1021,6	943,0

*wstępnie

Źródło: www.tourism.jo, 26.04.2008r.

Najwięcej funduszy pochłaniają wizyty u rodziny i znajomych – 42% wszystkich wydatków. 23% wydatków Jordańczycy przeznaczają na rekreację, 12% na leczenie, 10% na studia, 9% na sprawy biznesowe, a 4% to inne wydatki.

Wykres 5 Procentowy udział wydatków Jordańczyków na pobyt za granicą

Źródło: www.dos.gov.jo, 26.04.2008r.

ZAKOŃCZENIE

Jordania to kraj pełen bogactwa i piękna, który ma szansę do nieustannego rozwoju i przynoszenia coraz większych zysków w sektorze turystyki. Pierwszym czynnikiem, który mógłby się do tego przyczynić, mogłaby być obszerniejsza promocja tego kraju, jak i poszczególnych miejsc, które są godne odwiedzenia. Wprawdzie kraj to pustylny, ale ta odmienność obszaru jest sama w sobie bardzo atrakcyjna. Najcudowniejszym miejscem w Jordanii jest Petra – zresztą to nowy 7 cud świata. Niestety jest ona jeszcze za słabo znana, jednak gdyby bardziej ją wypromować w innych krajach, na pewno przyciągałaby ogromne rzesze turystów.

Królestwo Jordanii jest krajem bardzo przyjaznym dla turystów. Sami mieszkańcy czerpią korzyści z turystów, dlatego szanują każdego gościa, jaki do nich przybywa. Jako kraj arabski, uwagę turystów przyciągają takie czynniki, jak praktykowanie religii - islamu, wygląd i sposób ubierania się, a także oryginalne ręczne wyroby.

Analizując rynek recepcyjny Jordanii, można zaobserwować, że ilość przyjazdów do Jordanii wzrasta, razem z wpływami, jakie przynosi turystyka. Stąd istnieje silna potrzeba, poruszana w wielu opracowaniach na temat rozwoju turystyki w Jordanii, o zwiększeniu promocji tego kraju, a szczególnie tych miejsc, które są najatrakcyjniejsze i tych, którymi zainteresowanie ze strony turystów spada.

Rynek emisyjny Jordanii w opracowaniach statystycznych został potraktowany bardzo ogólnie, stąd nie można wywnioskować jakie są profile wyjeżdżających Jordańczyków, np. wiek czy wykształcenie. Są to istotne dane, gdyż pomagają one w bliższym poznaniu turystów zarówno rezydentów jak i nie rezydentów w Jordanii.

Warto przedstawiać takie informacje, by przedsiębiorstwa turystyczne i rekreacyjne mogły zaczerpnąć wiadomości, które pomogą im w innowacyjnym myśleniu, prowadzącym do promocji i większego sukcesu Jordanii na rynku turystycznym.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

1. Pod red. J. Warszńskiej, *Geografia turystyczna świata cz. 2*, PWN, Warszawa 2003
2. Pod red Z. Kruczka, *Kraje pozaeuropejskie. Zarys geografii turystycznej.*, Proksenia, Kraków 2006
3. Pod red. R. Mydela i J. Grocha, *Przeglądowy Atlas Świata. Azja cz. 2.*, Fogra, Kraków 2004

Internet

www.amman.polemb.net

www.visitjordan.com

skarby-swiata.pl

www.tur-info.pl

www.hu.edu.jo

www.dos.gov.jo

www.tourism.jo

www.odyssei.com

www.arabia.pl

www.wikipedia.org

www.voyagevirtuel.com

Czasopisma

Magazyn turystyczny, *Obieżyświat*, Nr 1(13)2008